

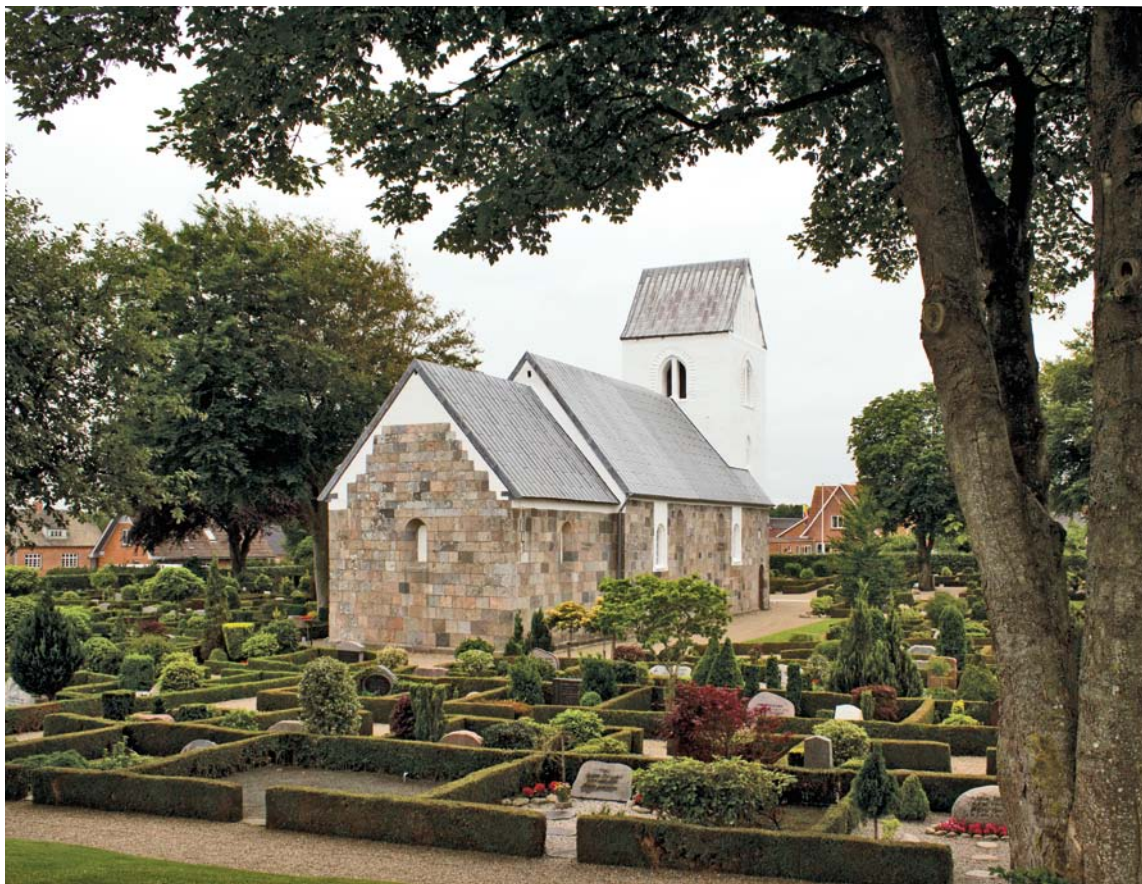

Fig. 1. Ydre set fra nordøst. Foto Anders C. Christensen 2013. – *Äußeres aus Nordosten.*

MEJRUP KIRKE

HJERM HERRED

Kirken (»mæthorp«) er i Ribe Oldemoders kirkeliste takseret til 4 skilling sølv, svarende til herredets middelansættelse.¹ 1350 blev præsterne ved kirkerne i Mejrup og Holstebro af biskoppen pålagt at forkynde en bandlysning på Harbo Bygdeting (jf. også s. 162).² Efter en strid med kongen om rettighederne til en række vestjyske kirker dømtes rigsråd, biskop Oluf Munk, der bl.a. havde fået Tviskloster (Hammerum Hrd.) i forlening, 1554 til at opgive sin uretmæssige besiddelse af kirken, der antagelig tidligere hørte under klostret.³

Kronen solgte 1696 Mejrup Kirke med tilhørende kaldsret til Anne Dyre til Tviskloster, enke efter Gabriel Grubbe (†1692).⁴ Kirken hørte herefter under denne hovedgård frem til begyndelsen af 1800-tallet.

1803 blev kirke og gods købt af herredsfoged Casper Møller på Højris og Morten Westrup til Herningsholm. Samme år overdrog de kaldsretten til kronen og påbegyndte fra 1804 bortsalg af tienderne til sognemændene.⁵ Salget var i hvert fald afsluttet 1811.⁶ Kirken overgik til *selveje* efter 1900.⁷

Af et interessant sagsforløb fra 1578 fremgik det, at kirken 'fra Arilds tid af' havde været uden *anneks*. D.å. havde de lokale sognemænd imidlertid på egen hånd og i modstrid med en dom fra 'kongens faders (dvs. Christian III) tid' overdraget kaldet til præsten i Hjerm, der personligt havde accepteret valget og dermed annekteringen af nabosognet. Den ulovlige udnævnelse, der var gennemført uden Ribebispens (Hans Laugesen)

Fig. 2. Luftfotografi af kirken set fra sydvest. Odense Luftfoto 1955. KglBibl. – *Luftaufnahme der Kirche aus Südwesten.*

samtykke, blev derfor annulleret. I stedet udnævntes en tidligere kongelig skibspræst, Niels Eriksen, til sognepræst, mens Hjermpræsten fik strengt påbud om ikke længere at befatte sig med Mejrup.⁸ Mejrup Sogn udgjorde også i de følgende århundreder et selvstændigt pastorat, om end Måbjerg kortvarigt, 1803–18, var tilknyttet som anneks (s. 1730).⁹ 1819 blev sognet forenet med kateketembedet i Holstebro (førstelærerembedet ved Borgerskolen), men fik fra 1905 atter eget pastorat, der siden 2011 er indgået i et fællespastorat med Handbjerg og Ryde kirker (Ginding Hrd.).

Som anført i et bønsskrift til Christian IV fra kirkens præst 1629 blev både sognet og navnlig præstegården, der lå tæt ved alfarvejen mellem Holstebro og Viborg, voldsomt hærget under Kejserkrigen af Wallensteins tropper (jf. også vinduer, tåltartavle, kirkekiste og klokke).¹⁰

Møntfund mv. I forbindelse med korgulvets sænkning 1956 fandtes i alt 27 mønter, heraf i alt 19 danske og de ældste fra Sven Grathes, Christoffer II's og Erik af Pommerns tid, dvs. fra tidsrummet o. 1150– o. 1450. Endvidere registreredes to svenske hulpenninge fra Magnus Smecks regering (1319–64), en hulpenning fra

Hamburg fra 1300-tallet og tre tilsvarende fra Mecklenborg samt en skillingsmønt fra Schwerin, dateret 1800.¹¹

Sagn. Selvom stednavnet i sin ældste form er anført som Mætorp eller Merup, idet forleddet 'mæ' kan have været en parallelform til det gammeldanske ord for 'smal' (miò),¹² knyttedes kirken sidenhen til den sagndannelse, der også er omtalt under Møbjerg og Måbjerg (s. 932, 1730). Ifølge overleveringen var disse kirker bygget af tre søstre, alle møer eller jomfruer, der skulle ligge begravet i en høj på kirkegården (s. 1776), måske den, der for Mejrups vedkommende rummede en skat så stor, at den kunne finansiere kirkens genopbyggelse, dersom denne siden skulle falde sammen.¹³ Formentlig drejer det sig om den samme høj, hvorfra der ifølge Resen 'ofte høres ringen og anden støj'.¹⁴ En myte, omtalt 1766, om end først nedfældet o. 1900, synes at tage udgangspunkt i jomfrusagnet og i øvrigt kombinere dette med teksten på klokke nr. 1.¹⁵ Ifølge overleveringen var kirken af en adelig dame til Skt. Annas ære blevet forsynet med tårn og hvælvinger. Også hvælvene i Møborg (tårnhvælv, o. 1509, s. 938) og Måbjerg (s. 1742) skulle være opført af samme.

Fig. 3. Luftfotografi af kirken set fra nord. Foto Lis Helles Olesen og Esben Schlosser Mauritsen 2013. – *Luftaufnahme der Kirche aus Norden.*

Kirken ligger i den vestlige del af Mejrup Kirkeby, let trukket tilbage nord for Holstebro-Viborg landevejen. O. 1840 fandtes blot få ejendomme i kirkens nærhed (jf. fig. 5), der nu helt er omsluttet af nyere parcelhuskvarterer og skolen mod nord. Bestræbelser på igen at skabe luft om kirken førte i 1967 og 1976 til erhvervelsen af grunde øst og syd for kirken, hvor nu hhv. et sognehus (jf. ndf.) og en parkeringsplads er anlagt.¹⁶

Kirkegårdens hegn og indgange. Kirkegården har mod syd, vest og nord bevaret sin oprindelige udstrækning og er her omkranset af nyere stendiger af mindre marksten. Digerne har formentlig gammel hævd, og vedligeholdelser er hyppigt nævnt siden 1586; således 1621, da en murermeister betales 24 daler for at omlægge alle digerne, hvortil anvendtes 22 læs kampesten.¹⁷ Indvendigt er digerne suppleret af en hæk, der endvidere

alene markerer afslutningen på kirkegårdens udvidede del mod øst. En regulering ønskedes o. 1907, og en mindre udvidelse foretoges forud for ligkapellets opførelse 1967 (jf. ndf.).¹⁸

Til kirkegården er nu seks indgange, hvoraf de hvidkalkede og teglsatte porte i nord og syd er ældst. Porten i nord er muligvis fra 1590, hvor tag- og mursten samt 'stål og fjæl' indkøbtes til 'porten', og en murer underholdtes 19 dage, ligesom en smed og en tømrer betales.¹⁷ Den dækkes som sydporten af sadeltag med vingetegl, og består af en kombineret køre- og gangport med rundbuede åbninger, der er falset på begge sider. Mod det ydre er stikkene ledsaget af brede bånd af diagonalt stillede sten, en variation af en savsnitsfrise (fig. 4, 6). Sydportens rundbuede åbning er ligeledes falset til begge sider og lukkes, som porten i nord, af træremmelåger. I sin nuværende

Fig. 4. Nordre kirkegårdsportal set fra nord (s. 1775). Foto Mogens Vedsø 2013. – *Nördliches Friedhofsportal aus Norden.*

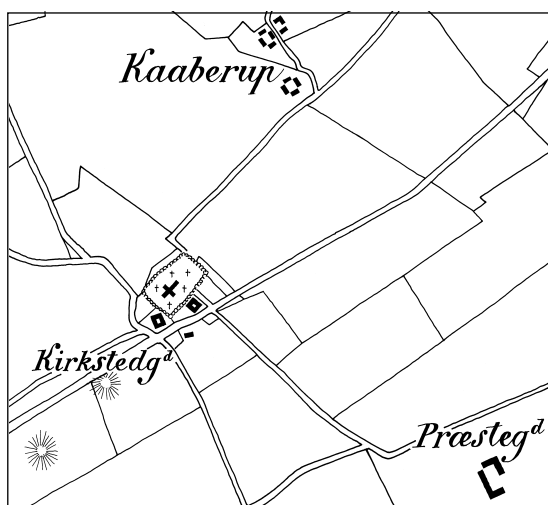

Fig. 5. Matrikelkort 1:10.000. Målt 1817 af Bisted, omtegnet 1840 af W. J. Brammer. Tegnet af Merete Rude 2012. – *Katasterkarte.*

form er den muligvis fra 1601, hvor bjælker og 700 mursten til 'stetten' indkøbtes i Silkeborg.¹⁷ Tegladfækning og murværk på portene er senest repareret 1980.¹⁶

Indgangen i det vestre dige bruges ikke længere, men lukkes fortsat af en tremmelåge; en sådan findes endvidere i køreporten i kirkegårdens sydøstre hjørne, hvorfra der er adgang til en materialplads. Køreporten, der i norddiget giver adgang til ligkapellet, lukkes af en jernlåge, mens forbindelsen til sognehuset er henlagt til en passage i hækken.

Kirkegårdens østlige del domineres af en fladtoppet og græsklædt *rundhøj* fra den sene jernalder eller vikingetid, tidligst omtalt ved præsteindberetningerne ved midten af 1600-tallet.¹⁹ Her nævntes endvidere en mindre *thøj*, beliggende i kirkegårdens nordvestlige del; højen blev fjernet 1876.¹⁸

†*Hegn*. Digerne var mod nord suppleret med mindre stykker teglsat og blytækt kirkegårdsmur, der muligvis var senmiddelalderlig; heri var også skolen og tilsyneladende ‘skolelærerens og kirkesangerens bolig’ tidligere inkorporeret (jf. ndf.). Dele af ejendommen »Østre Kirkested« var vest for sydporten o. 1862 også inkorporeret i diget.¹⁸

En hegning af egepæle på en mindre strækning er nævnt 1896.¹⁸ †*Indgange*. En ‘østre stette’, hvis placering ikke er nærmere kendt, repareredes 1640. Et ‘gammelt jerngitter’ ønskedes 1959 fjernet ved kirkegårdens østside.¹⁸ 1601 blev en †*kirkerist* ‘hugget’, og en ramme til samme blev 1636 placeret under søndre stette.¹⁷ 1640 opsattes †*drejekors* ved alle tre porte, en løsning, der fem år senere kopieredes i nabokirken i Borbjerg (s. 1843).²⁰

Bygninger på og ved kirkegården. Det teglsatte og hvidmalede *ligkapel* med skifertag ved norddiget

er opført 1967. Huset blev renoveret o. 1983,¹⁸ og 1993 udvidet mod øst med toilet og opholdsrum (Arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen, Aarhus).¹⁶ *Sognehuset* øst for kirkegården blev opført 2008 og er anlagt som to sammenhængende, parallelforskudte længer i hvidpudset tegl, afdækket med tagpap (Søren Andersen Arkitekter, Holstebro).²¹ †*Bygninger ved kirkegården*. Mejrup Skole, nævnt 1862, lå en tid inkorporeret i diget øst for hovedporten, men er nu flyttet til en placering nord for Mejrup Kirkevej (jf. fig. 2, 6), mens en lærer- og kirkesangerbolig udgjorde en del af diget vest for porten.¹⁸

Kirkegården henlå o. 1862 i græs med enkelte graner og blev holdt ‘smukt ved lige’. 1895 omkransedes kirkegården af et tre rækker bredt læhegn af nåletræer.¹⁸

Fig. 6. Nordre kirkegårdsportal set fra nord (s. 1775). Foto M. Mackeprang 1911. – *Nördliches Friedhofsportal aus Norden*.

Fig. 7. Ydre set fra nordøst med gravhøjen i forgrunden. Foto Mogens Vedsø 1998. – *Äußeres aus Nordosten mit dem Grabhügel im Vordergrund.*

BYGNING

Kirken består af romansk kor og skib, der i senmiddelalderen er om- og tilbygget. Antagelig o. 1474 er opført et tårn ved kirkens vestende, mens våbenhuset på skibets sydside formentlig er omtrent samtidigt. I senmiddelalderen opførtes også kirkens hvælv, formentlig o. 1515-16, hvor skibets tagværk blev fornyet. Orienteringen er omtrent solret.

Kvaderstenskirken er afsat med rette vinkler og er bevaret i sin oprindelige udstrækning. I modsætning til koret, der, såfremt triumfmuren regnes til skibet, er opført over et kvadrat, kendes skibets afsætningsprincipper ikke. Som ved nabokirken i Måbjerg (s. 1733) er yderflugten af korets flankemure placeret ud for murkernen i skibet, og ikke, som andre steder, flugtende med indersiden

af skibets langmure (f.eks. Fjaltring s. 1635). Anlæggets samlede længde andrager omtrent 25 m, og skibet er to skifter højere end koret.

Materiale og teknik. Kor og skib hviler på et fundament af store, utildannede marksten, der i en skiftelignende opbygning er suppleret med bæltter af mindre marksten samt kvaderafslag. Fundamentet, der fremkom ved en mindre arkæologisk undersøgelse 2000, strækker sig omtrent 80 cm mod nord fra skibets ydre murflugt og er mindst 80 cm dybt, målt fra den ca. 38 cm høje skråkantsokkels underkant.²² Skråkanten (s. 1727 fig. 15) omfatter alle kirkens dele, kun er den på skibets sydvesthjørne forsvundet som følge af omsætninger. Over soklen er kirken opført af veltildannede kvadre, der i omtrent lige gennemløbende skifter som hovedregel gradvis aftager i højden. Dog ses uregelmæssigheder omkring åbningerne, idet vinduernes højere smigsten ikke lader sig indpasse i skiftegangen. Kirken opførtes efter al sandsynlighed fra øst og muligvis uden ophold mellem kor og skib. Dette lader sig dog kun vanskeligt afgøre, idet kvadrene hyppigt er omsatte, og af samme årsag lader eventuelle byggestop sig ikke erkende. Omsætningerne har medført, at to affasede kvadre, der vel oprindeligt sad i trekantsgavlens taglinje i øst eller vest, nu er indsat i andet skifte over soklen på skibets nordside. En hjørnekvader med fire, ikke anvendte,

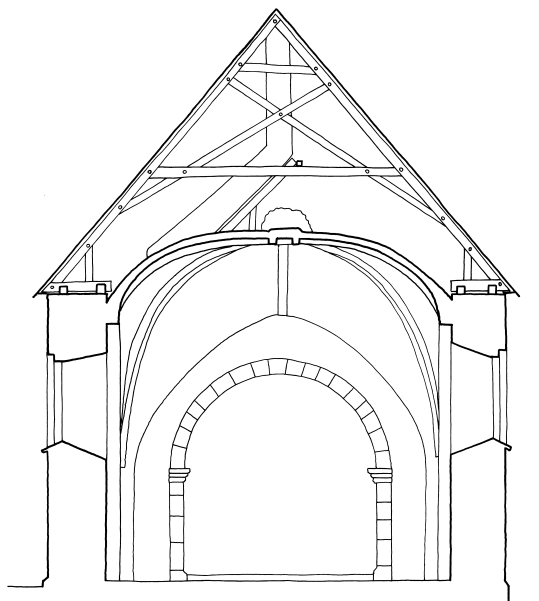

Fig. 8. Tværsnit. 1:150 gennem skibet set mod øst. Målt af Jens Foged og Poul Hansen 1955, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2013. – *Querschnitt durch das Schiff gegen Osten.*

kløvehuller indgår i første skifte over soklen på skibets sydøsthjørne (fig. 58).

Døre. Skibet har bevaret de oprindelige døre, hvoraf den søndre endnu er i brug, mens den nordre er blændet i murflugten. Dørene er som vanligt på egnen simpelt udformet med retkan-

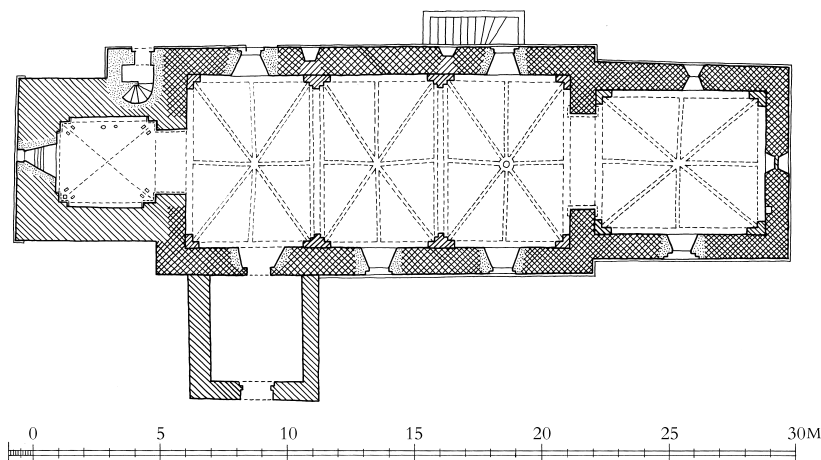

Fig. 9. Plan. 1:300. Målt af Jens Foged og Poul Hansen 1955, suppleret af Thomas Bertelsen 2005, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2013. – *Grundriss.*

sidst i 1800-tallet var åbningen i det ydre tilsyneladende lukket med en blanding af vinduesoverligger, gavltrekants- og almindelige kvadre samt tegl og rå kamp (fig. 10).

Vinduer. Af kirkens oprindelige vinduer er kun korets nordvindue endnu i brug, mens østvinduet og to åbninger på skibets nordside er blændede i lysningen. En sammensat overligger på sydsiden af skibet i murværket over våbenhusets østre tagflade er tilkommet ved en senere omsætning. De rundbuede vinduer er højsiddende, idet isepunkterne blot er ét skifte under tagfoden, jf. forholdene i Trans Kirke (s. 1686). Den nedre afslutning udgøres af fint forarbejdede monolitte sålbænksten. Korets dobbeltsmigede vindue mod nord måler 170×90 cm i ydre murflugt, indvendigt 195×90 cm; det tilsvarende vindue i øst er også bredere mod det indre, hvor målene er 190×90 cm, mens åbningen i ydre murflugt måler 174×89 cm. Skibets oprindelige vinduer

er en smule mindre, hhv. 168×81 (det østlige) og 165×81 cm (det vestlige).

Indre. Kirkens bagmure af rå kamp står pudse og hvidtede, mens den kvadersatte *korbue* er blank. Buen udmærker sig ved de rigt profilerede kragsten, der griber om begge sider af vangerne (fig. 52, s. 1726 fig. 2), og er mod åbningen beriget med skråkantsokkel; den skiller sig endvidere ud ved åbningens bredde, der overstiger den traditionelle tredjedel af triumfmurens, jf. f.eks. Hove (s. 1417). 1870 afrensedes buen for hvidtekalk og fugedes med portlandcement.¹⁸ En rektantet *niche* i korets østmur måler 28×32×30 cm.²³

Taggavle. Korets og skibets trekantgavle i øst er bevaret og består mod lofterne af rå marksten i en hård kalkmørtel med tilslag af groft sand og småsten; fugerne er helt ubehandlede. Mod korloftet er påført et formentlig sekundært pudslag på gavlenes nederste to tredjedele. Mellem de to bygningsafsnit er brudt en grov åbning, hvoraf

Fig. 11. Kirken set fra nordøst. Foto Mogens Vedsø 1998. – *Die Kirche aus Nordosten.*

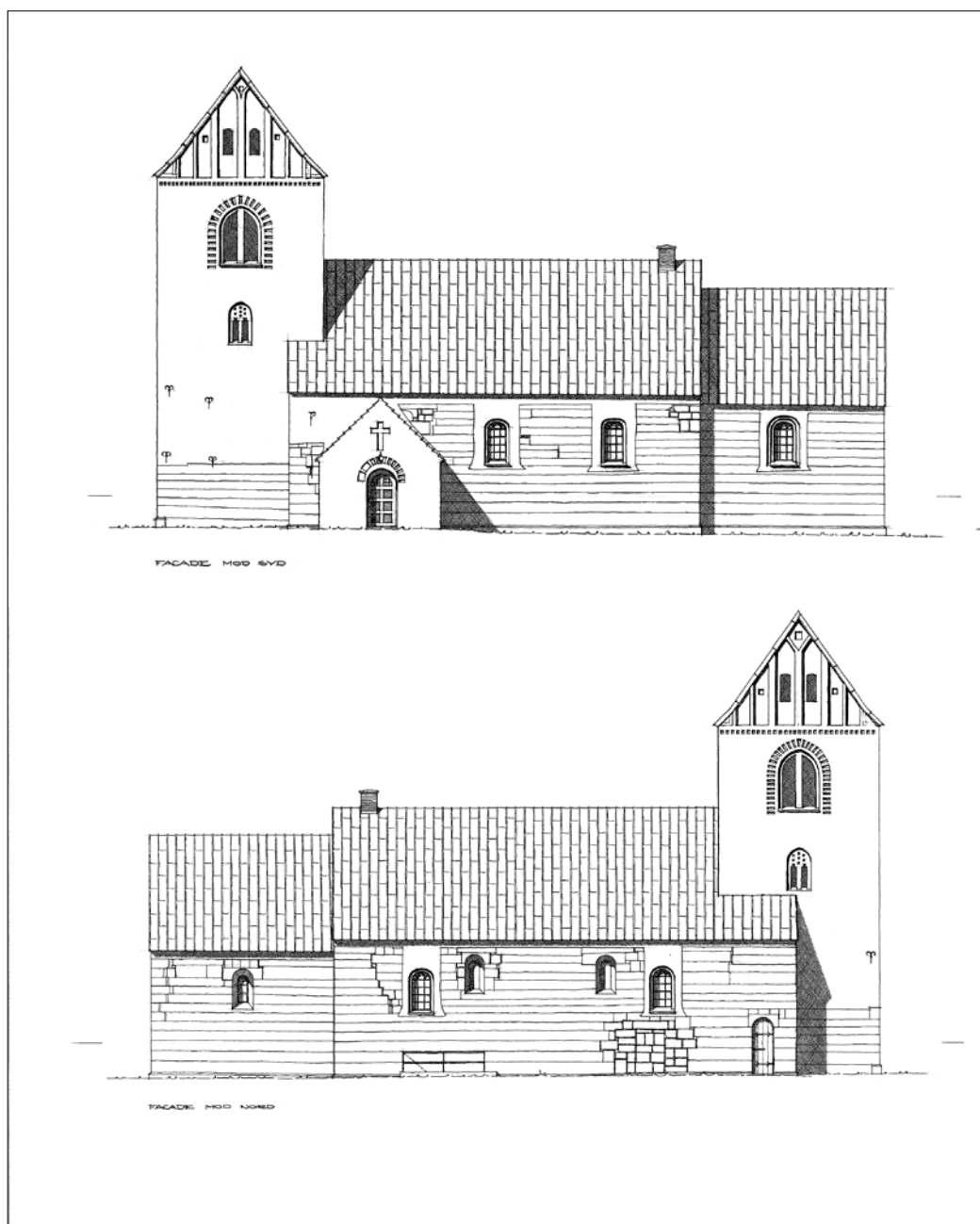

Fig. 12a-b. Facader. 1:300. Målt og tegnet af Poul Hansen og Ib Lydholm 1979-80. – *Fassaden*.

det fremgår, at murkernen består af mindre marksten støbt i mørtel. I det ydre er korets gavlspids omsat i tegl i nyere tid. Skibets vestre gavltrekan ommuredes ved tårnets opførelse, men partier af den oprindelige trekantgavl i rå kamp er bevaret mod skibets loft (jf. fig. 20).

Middelalderlige tilføjelser og ændringer. Formentlig i senromansk tid omarbejdedes et eller muligvis flere af skibets vinduer. Spor herefter ses fra loftet mellem skibets to vestlige hvæl, hvor det blændede romanske vindue mod rummet er suppleret med et rundbuet og falsket stik af gullige

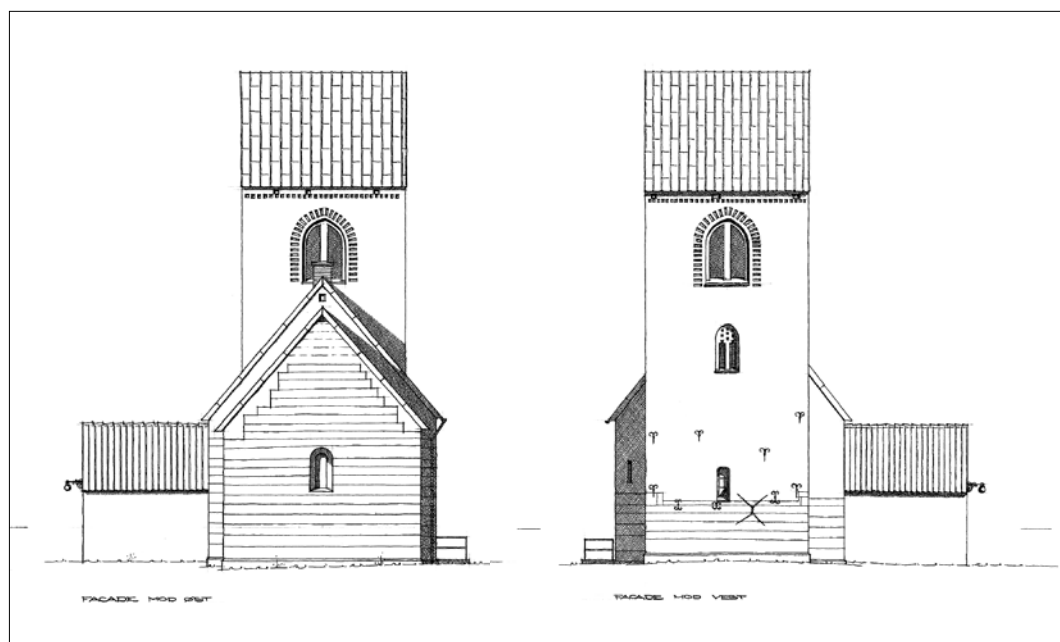

Fig. 12c-d. Facader. 1:300. Målt og tegnet af Poul Hansen og Ib Lydholm 1979-80. – *Fassaden*.

og lyse teglsten med rester af puds og hvidtekalk (fig. 59). På den østre del af skibets sydfacade ses et i munkesten blændet, nu overkalket parti med højryggede, middelalderlige fuger, der muligvis er et tilmuret, sekundært(?) vindue.

I senmiddelalderen foretoges betydelige arbejder ved kirken. Tilføjesen af tårn i vest er bl.a. ud fra en arkitektonisk vurdering formodentlig fuldført o. 1474, på samme tid som våbenhuset på skibets sydside. Dele af fornyelserne lader sig indirekte datere ved dendrokronologiske undersøgelser af kirkens tagværker (s. 1791), der uskiftedes o. 1441-42 (kor) og o. 1515-16 (skib). Kirkens hvælv kan være opført med tagværksfornyelserne, men den tekniske udførelse (jf. ndf.) antyder, at hvælvene kunne være opført på samme tid, o. 1515-16.

Det i forhold til skibet smallere og omtrent kvadratiske tårn ved skibets vestende er som følge af arkitektoniske enkeltheder (jf. ndf.) rimeligvis opført i årene o. 1470, muligvis i forbindelse med erhvervelsen af klokken, formentlig fra 1474 (jf. s. 1826). Den forholdsvis velbevarede²⁴ tilbygning er opført af rødt tegl, udvendigt beklædt med udflyttede kvadre i op til otte skifter over den lige-

ledes udflyttede skråkantsokkel, der dog kun ses i vest; store teglpartier over kvadrene i syd og vest er skalmurede som følge af nyere tiders vedligeholdelser (jf. ndf.). I bagmurene over tårnrummet ses spredte mørkbrændte bindere i munkeskifte samt stilladshuller.²⁵ Østmuren hviler på skibets delvist nedbrudte vestgavl, og tilbygningen dækkes af sadeltag med gavle i nord og syd, som det er sædvane på egnen.

Tårnrummet åbner sig mod skibet gennem en spidsbuet og ufalset arkade, der mod åbningen i det nedre er suppleret med genanvendte kvadre. Rummet dækkes af et samtidigt, ribbeløst og firdelt grathvælv, der i alle svikler er beriget med små, rektangulære *spygatter*; i den nordre kappe er to *klokkerebshuller*, mens sydvesthjørnets grat i det nedre er gennembrudt af nyere ventilering. På oversiden er hvælvet forstærket med overribber dækket af et nyere, kraftigt pudslag. Hvælvtypen, der formentlig er inspireret af sakristiets hvælv i †Holstebro Kirke (s. 190),²⁶ findes tillige bl.a. i Vandborg (tårn) og Ferring (kor og tårn) (s. 1458, 1488-89).²⁷ I væggene er udsparet halvtstensdybe nicher eller blændinger. Arkadens et skifte høje, udkragende vederlagsmarkering med affasede

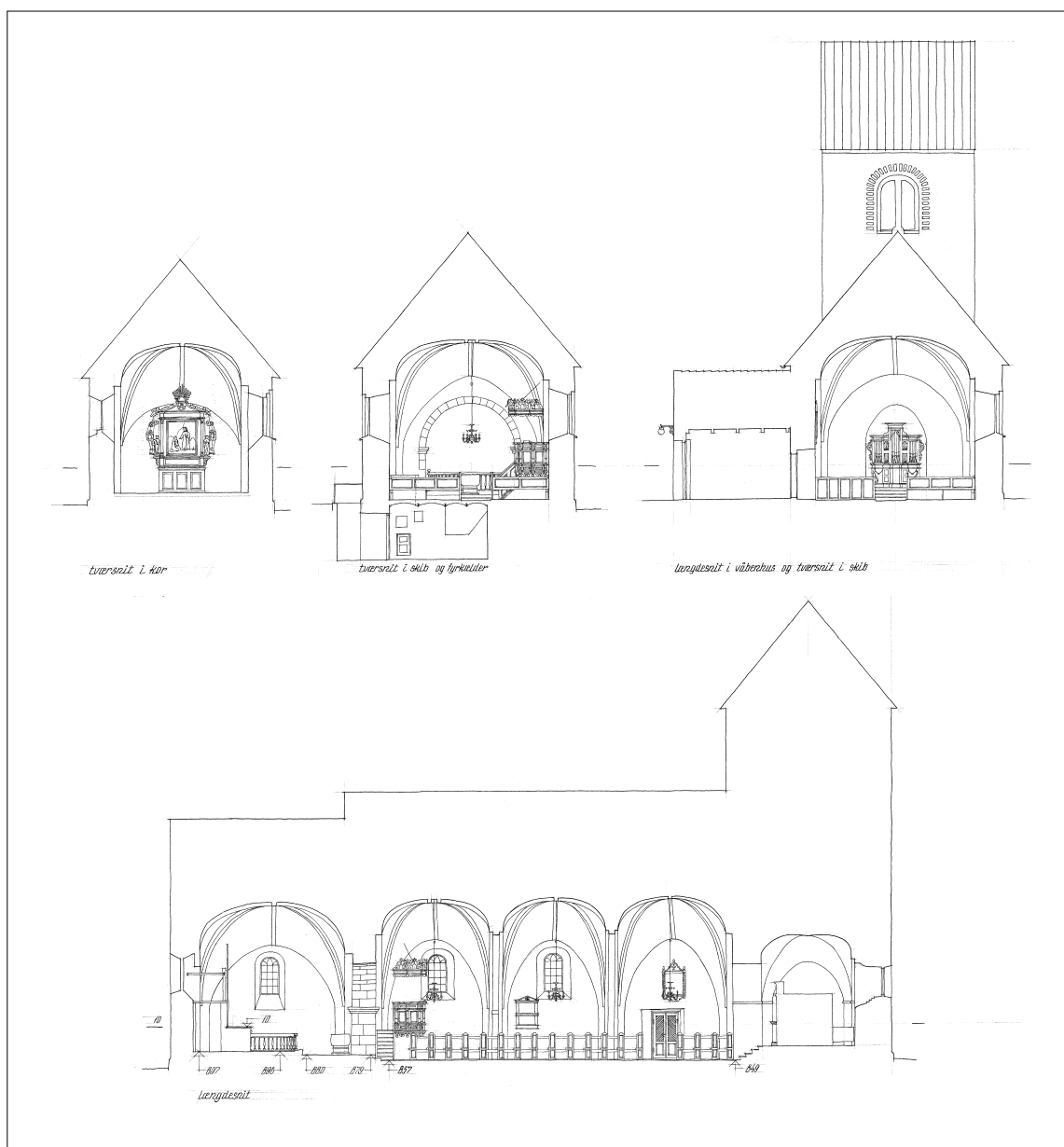

Fig. 13. Tvær- og længdesnit. 1:300. Målt og tegnet af Jens Foged og Poul Hansen 1955. – *Quer- und Längsschnitt.*

kanter er gentaget i hjørnerne, et egnstypisk træk, der genfindes i Lomborg Kirkes tårnrum (s. 729). Rummet belyses gennem et fladbuget vindue mod vest, der muligvis er identisk med det oprindelige vindue, som en murermeister 1626 blev betalt for at udvide ('indhugge').¹⁷ Åbningen er indvendigt falset i det øvre og står med aftrappet bundsmig.

Adgangen til tårnets øvre stokværk er henlagt til trappebygningen fra 1935 på tårnets nordside (arkitekt Kristian Jensen, Holstebro), opført af røde normalsten med en ydre skal af kvadre; den støbte spindeltrappe belyses gennem en smal

Fig. 14. Tårnet set fra sydvest (s. 1783). Foto Hugo Johannsen 2013. – *Der Turm aus Südwesten.*

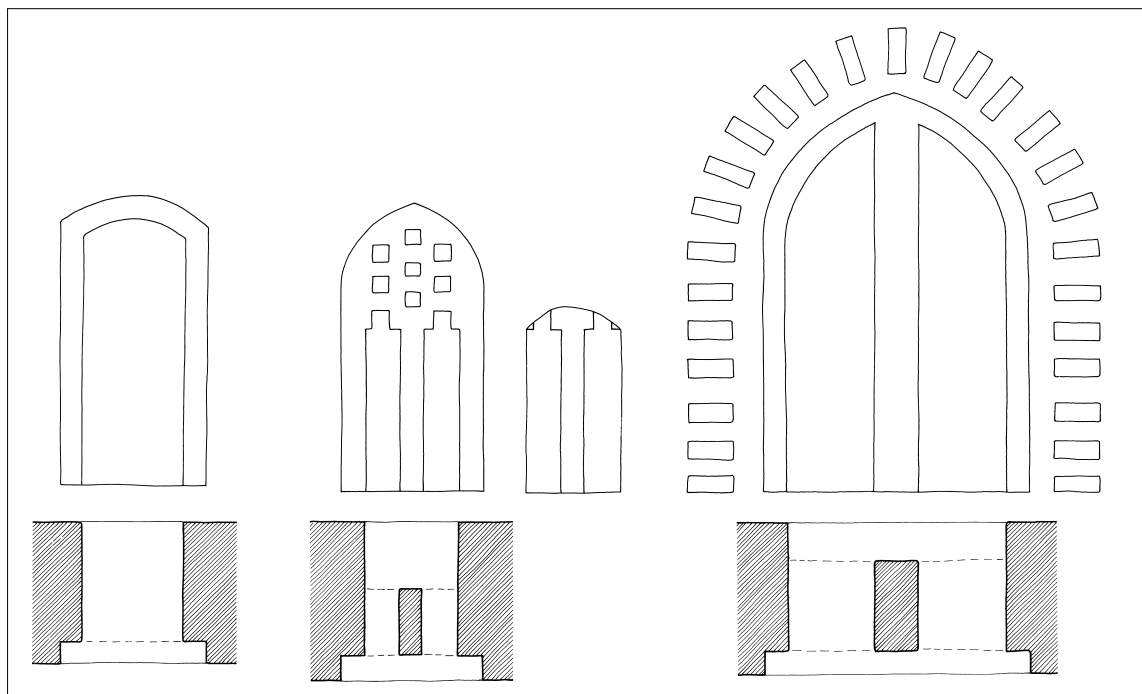
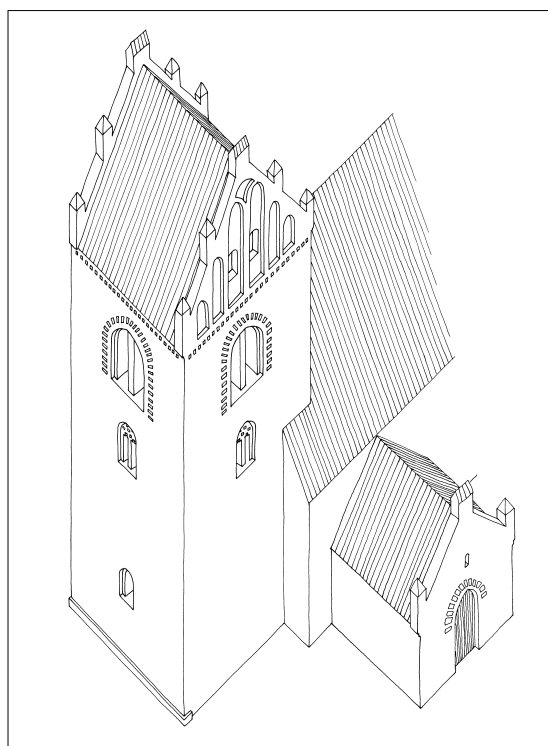

Fig. 15a-c. Plan og opstalter. 1:50. a. Dør mellem tårnets mellemstokværk og skibets loft. b. Nordre glug i tårnets mellemstokværk. c. Tårnets nordre glamhul (s. 1783). Målt og tegnet af Thomas Bertelsen 2005. – *Grundriss und Aufriss. a. Tür zwischen Zwischenstockwerk des Turmes und Schiffsdecke. b. Nördliches Schalloch im Zwischenstockwerk des Turmes. c. Nördliches Hörloch des Turmes.*

sprække i vest. En oprindelig adgang kan have været etableret via en lem i hvælvet, jf. Dybe, Måbjerg og Hjerm (s. 1539, 1739). 1862 kunne adgang ikke ske 'uden tilsat stige', muligvis på nordsiden.¹⁸

Mellemstokværkets lysåbninger er mod nord, syd og vest udformet som tvillingelysning med trappestik om rektantet pille, hvorover er gennemstukket, kvadratisk mønster i et højt, spidsbuet og halvstens dybt spejl (fig. 15b). Mod bagmurene, der er opmuret i munkeskifte, i syd og nord dog isprængt enkelte mindre blokke af rå kamp, er de fladbuede åbninger ufalsede og lukkes nu af træluger. I skibets vestre trekantgavl, der mod mellemstokværket er helt genopbygget i tegl i forbindelse med tårnets opførelse, er etableret en samtidig, fladbuet dør med halvstenfals mod vest;

Fig. 16. Aksonometrisk rekonstruktion af tårn og våbenhus (s. 1783, 1789). 1:300. Tegnet af Thomas Bertelsen 2005, suppleret af samme 2013. – *Axonometrische Rekonstruktion des Turmes und der Vörhalles.*

Fig. 17. Tårnet og våbenhuset set fra sydøst (s. 1783, 1788). Foto Hugo Johannsen 2013. – *Der Turm und die Vorhalle aus Südosten.*

udformningen af åbningen (fig. 15a) er identisk med tilsvarende døre i Møborg (s. 939) og Handbjerg.

En trætrappe langs sydvæggen fører via en lem i det nye, støbte betondæk til klokkestokværket, der dog har bevaret sit bjælkelag, hvorfra den

ene viste fældningsår efter 1438 (jf. s. 1791).¹⁸ De spidsbuede glamhuller (fig. 15c) er som lysningerne i mellemstokværket delt af en retkantet midterpille, der dog her er ført til buens toppunkt – endnu et egnstypisk træk, der bl.a. ses i Måbjerg (s. 1739) og Navr. Ligeledes står

glamhullerne i yderflugten med en halvstensfals, der om stikket er suppleret med en båndfrise af forsænkede løbere, meget lig våbenhusets, jf. ndf. Motivet er meget vel udgået fra †Holstebro Kirkes sydkapel, der sandsynligvis er fuldført o. 1468 (s. 192), og i variationer efterfølgende udbredt til flere af egnens kirker, f.eks. Nørre Nissum (s. 644), Lomborg (s. 732), Hjerm, Fovsing og Vridsted (Fjends Hrd.).

Overgangen til tårnets øverste del formidles udvendigt af en gesimsfrise, udformet som et rulskifte med hver anden sten forsænket. Motivet er bl.a. kendt fra tårnene i Ulfborg og Sdr. Nissum (Ulfborg Hrd.), men også fra Hjerm Kirkes nordre korsarm. Trekantgavlens egnstypiske dekoration består på begge sider af seks højblændinger, de yderste delt af halvstensbrede stave, de øvrige af helstensstave (fig. 14, 16-17, 62-63). Blændingerne, der formentlig er reduceret ved nedskæring af †kammene(?), bærer på nordsiden endnu rester af spærstik over de to midterste, mens buestik anes over de to østligste; i syd var de

midterste kronet af buestik. Midterblændingerne er på begge sider endvidere gennembrudt af fladbuede glugger, ligesom to bomhuller i hver gavlfacade har givet mulighed for opsætning af *hængestillads*.

Våbenhuset ved skibets sydside er formentlig opført i slutningen af 1400-tallet af tegl, på den østre flankemur dog iblandet enkelte kvadre; dette materiale er tillige anvendt som supplerende skal på vestmuren. Gavlfacaden udmærker sig ved dørens rundbuede stik, der er udført som en koncentrisk båndblænding, underinddelt af radiært stillede løbere (jf. ovf., fig. 17, 61). Over båndblændingen er et forsænket, sekundært latinsk kors, hvis lodrette arm i det nedre formentlig var oprindelig glug; kammene kan have haft pinakler (fig. 16). Rummet dækkes af et fladt bjælkeloft.

Det otte delte *hvælv* i koret hviler på enkeltfalsede hjørnepiller, mens kapperne understøttes af helstens skjoldbuer; på oversiden er hvælvet forsynet med helstensbrede, lette overribber.²⁸ Med indbygningen af korhvælvet ændredes byg-

Fig. 18. Kirken set fra sydøst. Ældre foto i NM. – *Die Kirche aus Südosten*.

Fig. 19. Kirken set fra nord. Foto M. Mackeprang 1911. – *Die Kirche aus Norden.*

ningsafsnittets statiske forhold, hvilket medførte destabilisering særligt af østgavlen, hvis gentagne reparationer fremgår af de bevarede regnskaber og kirkens nyere bygningshistorie (jf. ndf.). Skibets tre hvælv er opbygget som korets, og er adskilt af falsede gjordbuer understøttet af vægpiller. Det østre hvælv, der foroven er afsluttet med en cirkulær åbning, styrtede 1926 delvis ned som følge af udgravning til fyrekælder i nordøsthjørnet (jf. s. 1792).²⁹ Skibets hvælv er efter al sandsynlighed indbygget ved fornyelsen af tagværket o. 1515–16, hvilket stemmer overens med hvælvene i Vandborg Kirke fra o. 1520 (s. 1458), der, som de forsvundne $\dagger$ hvælv i Lemvig Kirke (s. 348), konstruktionsmæssigt har stor lighed med hvælvene i Mejrup (jf. de falsede gjordbuer samt den cirkulære åbning i toppen af det østligste hvælv). Ligheden i den tekniske udførelse af kirkens hvælv antyder, at korets hvælv kan være opført samtidig med skibets, og ikke, som de dendrokronologiske undersøgelser antyder, o. 1441–42 (jf. s. 1791).

Eftermiddelalderlige reparationer og vedligeholdelser. I kirkens ældste bevarede regnskaber er som ovf. nævnt noteret talrige, mindre udbedringer, der som regel omfattede indkøb af træ, mursten, tagsten, glas og bly; kalken blev hentet i Daugbjerg. Til arbejdets udførelse anførtes ofte pris, varighed og mandskabets profession.¹⁷ Større arbejder fremgår også, dog kun summarisk beskrevet, f.eks. da to muremestre 1608 var på kost i 54 dage, idet de foretog udbedringer på alle dele af kirken, herunder formentlig også af korets østgavl, der atter istandsattes 1647. Reparationer af tårnets udsatte murværk optræder allerede i de tidligste kilder og er efterfølgende en hyppigt tilbagevendende post; således anvendtes 1588 syv snese mursten til glamhullerne, og 1596 underholdtes en muremester 12 dage til yderligere arbejder.¹⁷

Ved midten af 1700-tallet var især inventaret (jf. s. 1808), men også tårnets murværk og hvælv samt gulve og tagbeklædning forfaldne. Forholdene synes at være bragt i orden ved en *istandsættelse*

1766 og de følgende år, idet bygningen 1769 ikke 'manglede noget' hverken ude eller inde.³⁰ Kirken blev herefter tilsyneladende vel vedligeholdt, således at kirkeejeren 1791 'gør sig en fornøjelse af at have alting i smuk stand'.³¹ Efter ejerskiftet 1803 (jf. s. 1773) og tiden herefter blev flere mangler atter påpeget, bl.a. voldte utætte tage og murværket på korets sydøsthjørne problemer.⁶ 1810 var kirken i god stand,³² mens vedligeholdelsesudgifterne i årene frem mod århundredets midte tilsyneladende var beskedne.¹⁸

I sidste halvdel af 1800-tallet og de første årtier af det følgende århundrede var vedligeholdelserne præget af mindre udbedringer, såsom fugning af kirkens kvadermurværk, samt løbende småreparationer af tagværker og tagbeklædninger på alle bygningsafsnit. 1868 var korets murværk atter brøstfældigt, så en hældning på 3 tommer i en højde på fem alen sås på sydsiden (udbedret 1876), mens murværket på sydsiden af skibet var forskubbet 7½ tommer ud i en højde på 3 alen.¹⁸ I begyndelsen af 1900-tallet var særlig våbenhusets tag (jf. ndf.) en tilbagevendende post, men med omlægningen af tagbeklædningen 1928 synes også dette forhold at være bragt i orden.¹⁸

Kirken var således 1925 i 'meget god stand' frem til 1935, hvor en *istandsættelse* af tårnet (arkitekt Kristian Jensen, Holstebro) fandt sted.¹⁶ Ved denne lejlighed tilføjedes på tårnets nordside et kvadersat trappeshus med spindeltrappe, og endvidere hævdes mellemstokværkets bjælkelag, mens ny trætrappe langs sydvæggen til klokkestokværket blev opsat. Kirken betegnede som følge heraf 1937 atter som værende 'i god stand'.¹⁷

1956-61 gennemgik kirken en *istandsættelse* i det indre (arkitekterne Jens Foged og Poul Hansen, Thisted), der omfattede dele af kirkens inventar (jf. s. 1806) samt omlægninger af gulvene i skib og kor, hvor gulvet sænkede 7 cm. En planlagt udbedring af murværket på tårnets vestsiden synes udskudt.³³

Ved kirkens *hovedistandsættelse* 1980 (arkitekterne Poul Hansen og Ib Lydholm, Thisted) udførtes omfattende omsætninger af kvadrene, herunder tårnets nedre del, skibets vestgavl syd for tårnet, skibets sydmur vest for våbenhuset og på korets nordside. På tårnet foretoges endvidere reparationer af teglpartierne særligt på syd- og vest-

murene, ligesom det vestre blytag blev udskiftet. Vinduesrammerne i mellemstokværk og tårnrum blev skiftet, og jernrammerne med trådvæv i glamhullerne udskiftedes med galvaniserede ditto.

1997 blev udbedret revner i korets gavl, der endvidere blev fikseret med en polygonwire. Hermed sattes formentlig en effektiv stopper for de tilbagevendende problemer med murpartiet, hvis reparationer kan følges lige fra 1500-tallets slutning i de bevarede regnskaber (jf. ovf.).

Kirkens seneste *istandsættelse* (Søren Andersen Arkitekter, Holstebro) udførtes 2001 i kirkens indre og omfattede nedrivningen af en støttemur under korets østre skjoldbue og reetablering af korets østvindue. Støttemurens opførelsestidspunkt kendes ikke, men den kan være fra o. 1870.¹⁸ Ved samme lejlighed indlagdes vand i kirken, der endvidere blev kalket, mens gulve samt dele af inventaret blev restaureret og kalkmalerierne istandsat (jf. s. 1792).

Gulve. Kirkens nuværende gulve er som nævnt senest renoveret 2001 og består af røde teglsten på fladen, i skibet lagt i sildebensmønster; under stolene er bræddegulv. I våbenhuset er fliser af natursten. †*Gulve.* Gulvreparationer er nævnt første gang 1590 med flere senere, mindre udbedringer. 1647 blev altergulvets nedsunkne dele således udbedret med 50 mursten indkøbt i Viborg,¹⁷ og 1791 var gulvet og gangen overalt belagt med mursten.³² 1903 blev skib og tårnrum belagt med gule sten på fladen, mens korets gulv 1916 foresloges belagt med sorte og hvide fliser;¹⁸ dette blev kasseret ved gulvsænkningen 1956.¹⁶

I tårnrummet blev de gule sten 1918 erstattet af et bræddegulv med cementunderlag,¹⁸ mens alterets bræddegulv muligvis blev anlagt 1859, hvor det anbefalede omlagt 'helst med brædder'.³⁴

Vinduer. Korets og skibets kurvehanksbuede vinduer af små sten med udvendig fals er sandsynligvis identiske med de vinduer, der indsattes o. 1860,¹⁸ idet man ønskede en forbedring af lysforholdene;³⁵ de lukkes af hvidmalede og sprossede støbejernsrammer, mens korets nordvindue og tårnrummets vindue lukkes af fladbuede og sprossede trærammer. †*Vinduer.* Tre nye vinduer er nævnt 1600.¹⁷ 1881 ønskedes glamhullerne lukket med lemme.¹⁸ Et tagvindue på hhv. nord- og

Fig. 20. Nordsiden af skibets tagværk set fra øst (s. 1791). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Nordseite des Schiffsdachwerkes aus Osten.*

sydside ønskedes anbragt 1885, og fire år senere var istandsættelse af kirkens vinduer nødvendig.¹⁸

Tagværker. Koret og skibet har bevaret middelalderlige egetagværker, mens våbenhusets og tårnets er nyere og af fyr. Korets tagværk, der senest er renoveret 1997, består af ti spærfag med to hanebånd, spærsko og lodrette spærstivere; enkelte af disse samt størstedelen af hanebåndene er udskiftet med nyere tømmer af fyr. Spærfagene er nummereret fra vest med øksehugne streger. Skibets tagværk er på 20 fag og udformet på samme måde, dog suppleret med krydsbånd i næsten alle fag (jf. fig. 20). Nummereringen er udført som smalle, udstemmede streger fra øst mod vest. Våbenhusets tagværk består af seks spærfag med et lag hanebånd, mens tårnet dækkes af syv spærfag med to lag hanebånd.

Dendrokronologiske undersøgelser. Fra korets og skibets tagværker er i forbindelse med reparationer 1997 udtaget i alt 27 prøver, hvoraf kun én ikke kunne dateres, mens to prøver er udtaget

fra tårnets bjælkelag 2013; af disse kunne én dateres.³⁶ Af korets 15 prøver er 11 boret ud, mens resten er afsavet.³⁷ Seks prøver viser et fældningstidspunkt i vinterhalvåret 1441–42, antagelig er også det øvrige tømmer fældet på dette tidspunkt. Skibets 12 boreprøver kunne alle dateres, enkelte til hhv. vinterhalvåret 1512–13 (to stk.) og vinterhalvåret 1515–16 (seks stk.), antagelig er også det øvrige tømmer fældet på dette tidspunkt.

Af boreprøverne fra bjælkelaget i tårnets mellemstokværk kan fældningsåret for én prøve uden splint fastsættes til et tidspunkt efter o. 1438.

Tagbeklædning. Kor, skib og tårn dækkes af blytage, våbenhuset af røde vingetegl. Sidstnævnte er omtalt første gang 1862.¹⁸ Oplægningen af blytagene er dateret ved indskrifter i udstansede reliefversaler. Koret er således senest tækket 1997 (Stoffregen, Struer), mens belægningen på skibets sydside er fra 1978, nordsidens fra 1986 (begge H. H. Michaelsen, Hvidbjerg). Sidstnævnte har endvidere oplagt tårnets blytage i 1970 (øst) og

1980 (vest). †*Tagbeklædning*. Korets tag af maskinfremstillede vingetegl var 1980 utæt og ønskedes dette år udskiftet med håndstrøgne sten.¹⁶ Våbenhuset var 1595 belagt med bly, der dette år blev repareret, og 1603 indkøbtes yderligere 2½ skippund og 6 lispund bly til kirken. Udbedringer på tagene foretoges herefter løbende, 1612 udført af en blymester fra Borbjerg, mens to blymestre fra Holstebro 1623 betales for at omsmelte 14 skippund gammelt suppleret med to skippund nyindkøbt bly.¹⁷ Kirken var 1766 overalt tækket med bly.³⁸ 1874 omlagdes blyet på tårnets vestside, 1882 på østsiden og igen 1910 på vestsiden.¹⁸

Farveholdning. Kirkens kvadersatte dele står i blank mur undtaget våbenhusets, der som kirkens teglsatte dele og det indre er hvidtede. †*Farveholdning*. Hyppige, næsten årlige kalkninger er nævnt fra 1862 og frem, enkelte år suppleret med udvendige fugninger; 1876 fremstod kirken kalket ind- og udvendig.¹⁸

Opvarmning. Kirken er siden 2000 tilkoblet fjernvarmenettet,¹⁶ idet varmen distribueres fra den gamle fyrcælder under skibets nordøsthjørne. Ved dennes anlæggelse 1926 styrtede dele af det østre hvælv ned. †*Opvarmning*. En *kakkelovn* og skorsten opsattes 1889 i skibets nordøstre hjørne, men måtte 1909 'omsættes' (jf. fig. 34). En *kalorifer* (C. M. Hess, Vejle),¹⁸ anlagt i et rum under skibets nordøsthjørne, erstattede 1926 kakkellovnen.³⁵ Kaloriferen erstattedes 1965 af et *luftvarmeanlæg* sammesteds, der fornyedes 1985.¹⁶

Et pikstensbelagt *fortov* blev 1986 etableret i et 80 cm bredt bælte omkring kirken.¹⁶ Ved denne lejlighed sås på kirkens sydside rester af et ældre †*fortov* med samme udformning formentlig fra 1892, der senere var suppleret med cement. 1896 nedlagdes 'store hugne kampesten' uden for kirkedøren.¹⁸

†GLASMALERIER

I forbindelse med gulvarbejder fandtes 1957 en stor mængde genstande, heriblandt mange forskelligt farvede glasstykker samt rester af bly, antagelig fra korets vindue(r).³⁹ Glasstykkerne, der ikke blev nærmere beskrevet, fremkom hovedsagelig i koret, men enkelte, spredte fund registreredes også under belægningen i skibets midtergang.

KALKMALERIER

Oversigt. Mejrup Kirke har været rigt udsmykket med kalkmalerier, der fandtes både på vægge og hvælv. Kun en mindre del heraf er imidlertid bevaret. Registreringen af de forsvundne fragmenter, der enten faldt af i forbindelse med afdækningen eller sekundært blev overkalket, er i flere henseender yderst summarisk, hvilket vanskeliggør en mere detaljeret analyse, ligesom en relativ kronologi kun lader sig etablere med forbehold. I det følgende opereres med fire hovedfaser: 1) Fra o. 1300-50 og under alle omstændigheder før kirkens overhvælving (o. 1515-16) hidrørte et om-løbende rundbuet †arkadegalleri med indskrevne cirkelfelter. Dette blev iagttaget på overvæggen af skibets nordmur og på korbuens vestvæg. Et udsnit, antagelig heraf, anes endnu på skibets sydvæg over hvælvet. 2) Fragmenter af en (†)minuskelfrise og bladornamenter, antagelig udført i 1400-tallet før kirkens overhvælving, jf. s. 1783, 1789; tidligere påvist i mindre partier på nordvæggen i koret og endnu delvis synlige i skibets andet fag over hvælvet. 3) En dekorativ †bemaling af hvælvrubber, gjord- og skjoldbuer i skibet kan hidrøre fra tiden umiddelbart efter overhvælvingen (o. 1515-16), dvs. o. 1520; i tilknytning hertil kan være tilføjet en rankebemaling på skibets hvælv og måske samtidig en beslægtet dekoration i et større felt på våbenhusets østvæg. 4) Eftermiddelalderlig figurativ udsmykning fra o. 1550-60, endnu delvis bevaret i korets nordvesthjørne og på våbenhusets østvæg. Udsmykningen omfattede tillige en †billedfrise med scener fra Det Gamle og Det Nye Testamente. Denne forløb i to vandrette zoner hele kirken rundt.

Restaureringer. 1900-02 påviste Eigil Rothe på både korets og skibets vægge en sammenhængende cyklus af 'livligt malede figurbilleder' fra renæssancen. Endvidere registreredes på hvælvrubber, gjord- og skjoldbuer en dekorativ bemaling. Udsmykningen, der på væggene var malet på et tyndt kalklag, stod dog i det store og hele ikke til at redde. Imidlertid valgte man at bevare et mindre fragment på hvælvpillen i korets nordvesthjørne med en fremstilling af en kvindefigur, idet denne tolkedes som en kvindelig byggherre, der til Skt. Annas ære havde ladet Mejrup Kirke forsyne med

Fig. 21. Fragment af dekorativ frise, formentlig tilhørende kalkmaleridekoration nr. 1, o. 1300–50 (s. 1794). Et bueslag og et bånd anes nederst på væggen. Sydvæggens 2. fag, over hvælv. Foto Anders C. Christensen 2013. – *Fragment von dekorativem Fries, vermutlich Teil von Kalkgemäldedekoration Nr. 1, um 1300–50. Zweites Joch der Südwand, über dem Gewölbe.*

tårn og hvælv (jf. s. 1774 og ndf.). Ved fjernelsen af de yngre figurbilleder på skibets nordvæg fandtes en ældre friseudsmykning med et søjlegalleri, malet direkte på vægpuksen. Begge dele istandsattes af Rothe og stod endnu fremme 1928.⁴⁰ Dog er sidstnævnte sidenhen blevet overkalket.

Ved installeringen 1926 af kirkens varmekværk (s. 1789, 1792) styrtede dele af skibets østhvælv ned. I den forbindelse iagttoges velbevarede kalkmalerier på murværket (vel på skibets nordvæg), og det konstateredes, at kirken, før hvælvingen blev opført, havde været 'meget smukt dekoreret', ligesom det antoges – vel ud fra konkrete iagttagelser – at der også fandtes malerier på hvælvingerne. Intet heraf blev dog nærmere registreret.¹⁸ 1947 noterede Georg N. Kristiansen på korets nordvæg to lag kalkmalerier, hvoraf det ældste skønnedes samtidigt med en skriftfrise med minuskler, der sammen med bladornamenter i gult og sort endnu (2013) delvis er synlig over hvælv på skibets nordvæg.⁴¹

Under kirkens hovedrestauration 1956–61 påvistes forskellige kalkmalerispor. Mest spektakulær var en sammensat dekoration på våbenhusets østvæg, omfattende dels et felt med rankeslyng,

dels et særligt indrammet figurmaleri med fremstilling af Skt. Jørgens kamp mod dragen; tv. herfor sås yderligere dele af en timeglasformet figur, et bladornament eller en menneskefigur (?). Udsmykningen restaureredes 1958 af Egmont Lind. I skibets andet fag iagttoges i søndre svikkel af hvælvet østkappe ornamentale dekorationer, ligesom man også her antog en mulig eksistens af figurmalerier. Dekorationen blev overkalket, i lighed med en sekslinjet indskrift i renæssancekapitæler (fig. 32), påvist på sydvæggen, vest for døren. Ved fundet forekom den dog 'temmelig forhakket' og dermed vanskeligt tydbar, hvilket gav anledning til en lakonisk kommentar, formentlig fra Nationalmuseets konservator (»Murerafdækninger i almindelighed (er) lig massebord«(!)).⁴²

Senest er 2001 i forbindelse med en indvendig kalkning iagttaget spredte malerispor, fortrinsvis af dekorativ art, på vægge og hvælv, både i kor og skib. Fundet blev dog – bortset fra udsmykninger på korets østvæg – kun summarisk registreret af de involverede håndværkere. På korvæggens nordlige del iagttoges under en sekundær aflastningsmur (s. 1790) en ornament

Fig. 22. Fragment af senmiddelalderlig indskrift, anført i gotiske minuskler, tilhørende kalkmaleridekoratation nr. 2 (s. 1790). Overmuren af nordvæggens 2. fag. Foto Arnold Mikkelsen 2013. – *Fragment von spätmittelalterlicher Inschrift, in gotischen Minuskeln, Teil der Kalkgemäldedekoration Nr. 2. Die obere Mauer vom zweiten Joch der Nordwand.*

dekoration i rød- og gulokker ca. 110 cm over gulvniveau, mens der på søndre del var større partier, også på skjoldbuens underside, af en mørkerød farve, hvorover yderligere sås en ensartet mørk kalkning. Begge dele kan hidrøre fra en nyere kalkning af altervæggen. På korhvelvets østkappe og den tilhørende skjoldbue var mindre okkergule partier. Skibets triumfvæg viste okkergule og røde farvespor, måske efter figurmaleri, mens der på hvælvene i skibets øst- og vestfag sås dekorative bemalinger, til dels med zigzagbånd og hjerteformede blade. Endelig var i vest ribbedekorationer med grå og røde sparrer, mens der på vestvæggen iagttoges spredte farvespor af gulokker, rødt og sort, tilsyneladende dog en lidt yngre bemaling, uvist dog af hvilken art.

Kalkmalerier. 1) (Fig. 21), antagelig o. 1300-50, fragment på andet fag af skibets sydvæg, over hvælvet, af bueslag i rødt med mørk kontur. Herover ses vandret bånd, sribet i rødt og hvidt og ligeledes indrammet af en mørk kontur. Fra både bue og bånd udgår mørke skråstreger, formentlig reminiscenser af skraveret bladværk, jf. †kalkmalerier nr. 1. Dekorationen tilhører antagelig den ældste udmaling af kirken, jf. ndf.

2) (Fig. 22), 1400-tallet. Et udsnit af en *minuskelindskrift*, malet i sort over en vandret konturlinje, ses over hvælvet på andet fag af skibets nordvæg. Det bevarede udsnit af teksten, der formentlig har været på latin og måske kan være indgået i en stifterindskrift,⁴³ lader sig dog kun læse med stort forbehold: »plic(eller s)a.....«. I sammenhæng hermed iagttoges 1947 bladornamenter i gult og sort. Et mindre parti, antagelig af samme skriftfrise, var s.å. synligt på korets nordvæg mellem en hvælvkappe og et vindue. Indskriften blev ikke forsøgt tydet, men den omstændighed, at kun et mindre fragment omtaltes som synligt ved hvælvkappen (og dermed synes overskåret af denne), må tolkes som udtryk for, at indskriften var ældre end hvælvet, jf. s. 1783, 1789. Et yngre kalkmalerilag, der dog ikke blev nærmere beskrevet, dækkede teksten.

3) (Fig. 23, 25), o. 1520. På korets nordvestre hvælvpille samt på den tilstødende skjoldbue i nord ses, til dels under den yngre figurudsmykning (s. 1796), skråtstillede rankebånd med korte sidegrene i rødbrunt (jf. †kalkmalerier nr. 3). På våbenhusets østvæg dækkes to tredjedele af væggens længde, fra nord til syd, af et bredt felt,

Fig. 23. Kalkmaleri, o. 1520 og o. 1550-60, med gengivelse af rankebånd og af en stående kvindefigur, indsat i en arkitekturlulisse (s. 1794, 1796). På hvælpille i korets nordvesthjørne. Foto Arnold Mikkelsen 2011. – Kalkgemälde, um 1520 und um 1550-60, mit der Darstellung von Rankenbändern und einer stehenden Frauenfigur, eingesetzt in eine Architekturlulisse. Auf Gewölbepfeiler in der Nordwestecke des Chores.

Fig. 24. Stående kvindefigur, o. 1550–60, i korets nordvesthjørne, jf. fig. 23 (s. 1796). Akvarel, 1900, af Eigil Rothe. – *Stehende Frauenfigur, um 1550-60. Aquarell, 1900.*

foroven og forneden afgrænset med vandrette konturstreger. Heri er i rødbrunt, okker og møn-je malet et rankeslyng, oprullet i en spiral; de enkelte sideblade har en afrundet tungeform. I rankeværkets venstre del er anført et »H« (fig. 33); til

højre herfor anes yderligere et bogstavliggende tegn, måske »E« eller »F«. Begge dele eller i det mindste førstnævnte kunne tolkes som en malersignatur. Under feltet og muligvis samtidig hermed anes en timeglaslignende rødbrun figur (en mennesketorso eller del af en bægerblomst(?)). Udsmykningen afdækkedes og restaureredes 1957–58 af Egmont Lind; en fornyet renovering fandt sted 2001. Fragmenter af en nært beslægtet, formentlig samtidig plantedekoration blev registreret på skibets midthvælv (jf. †kalkmalerier nr. 3).

4) (Fig. 23–24), o. 1550–60. På den nordvendte side af hvælvpillen (skjoldbuen) i korets nordvesthjørne ses en stående *kvindefigur*, vist en face med drejning mod venstre. Hun er iklædt samtidsdragt med opsat frisure, tilsyneladende dækket af en nethue, og kjole med højsiddende krave, hvorunder strimmel, pufærmer med snævre underdele og plisseret skørt. Kvinden er placeret i en rundbuet arkade, der delvis dækker højre arm, mens den venstre til gengæld overlapper åbningen. Arkitektulkulissen omfatter en kvadermur med kreneleringer og kronet af et spidstag. På den tilstødende østvendte murflade, i dag dog næppe synligt, er en tilsvarende bygning med et spidstag samt til højre herfor endnu en tagformation.

Nogen gengivelse af attributter eller andre indicier til en mulig identifikation af kvinden savnes. Som nævnt ovf. knyttedes figuren af Rothe dels til kirkens jomfrusagn, dels til myten om en kvindelig bygherre fra senmiddelalderen (jf. s. 1774). Endelig foreslog han ud fra sidstnævnte overlevering en identifikation af stifterinden med en lidt yngre person fra lokalsamfundet, Anne Mikkelsdatter († efter maj 1545), siden 1518 enke efter rigsråd og landsdommer Niels Clementsen til Blæsbjerg. Selvom teorien ikke lader sig underbygge nærmere,⁴⁴ har den bidraget til at skåne maleriet mod en overkalkning. Maleriet er senest renoveret 2001; dog er figurens ansigtstræk sekundært blevet optegnet med blyant.

Skt. Jørgen og dragen (fig. 25–27). I et omtrent kvadratisk billedfelt, 135×146 cm, indrammet af dobbelte konturstreger, ses mod syd på den østvendte våbenhusvæg en fremstilling af Skt. Jørgens kamp mod dragen. Helgenen, der er iklædt

Fig. 25. Kalkmaleriudsmykning nr. 3 og 4, o. 1520 og o. 1550–60, på våbenhusets østvæg. Til højre ses en gengivelse af Skt. Jørgen og dragen (s. 1796). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Kalkgemäldeverzierung Nr. 3 und 4, um 1520 und um 1550–60, an der Ostwand der Vörschalle. Rechts eine Darstellung von Sankt Georg mit dem Drachen.*

samtidsdragt, knejser strunket på sin hest med venstre hånd kækt støttet på hofte, mens han med den (ikke synlige) højre hånd holder stridsvåbenet, et diminutivt sværd med krummet klinge. Skt. Jørgen er barhovedet og har kort, spidst og tvedelt hageskæg. Han er iført en lysokker overkjortel med høj flip og strimmel ved halsen, pufærmer ved skulder og albue samt kort plisseret skørt. De brede, knælange pludderbukser har lodrette baner i gråt på gullig bund; herunder stramtsiddende rødbrune hoser med, tilsyneladende, spidse sko. Den rødbrune stridshest stejler hen over den liggende, overvundne drage; bagbenene overskærer billedrammen, mens forbenene nedtrampler udyret. Seletøjet er detaljeret gengivet, bl.a. med en bjælde på krydset; halen er ku-

peret. Den spinkle, okkergule drage vender i sin døds kamp den åbenstående flab mod krigeren. I billedets øvre venstre hjørne ses den kronede prinsesse. Hun er vist i en noget akavet knælestilling og bærer under et kort skulderslag en overkjole med pufærmer ved albuerne, svarende til Skt. Jørgen. Det rødbrune, folderige skørt breder sig ud til siderne i to halvrunde formationer. Med højre hånd holder hun sit lam i snor. I det modstående hjørne er vist forskellige, ikke nærmere definerede, kubiske former, vel som hentydning til en arkitekturalkulisse.

Dateringen af fremstillingen til o. 1550–60 bygger på en formodet sammenhæng med de kalkmalerier nr. 4, selvom dragtmoden isoleret betragtet kunne forekomme at være ældre, dvs.

Fig. 26. Kalkmaleriudsmykning, o. 1520 og o. 1550-60, på våbenhusets østvæg. Til højre ses en gengivelse af Skt. Jørgen og dragen (s. 1796). Foto Egmont Lind 1958. – *Kalkgemäldeverzierung, um 1520 und um 1550-60, an der Ostwand der Vörsalle. Rechts eine Darstellung von Sankt Georg mit dem Drachen.*

fra o. 1540. Den efterreformatoriske gengivelse af den katolske krigerhelgen, der som de onde magters besejrer stadig accepteredes i en luthersk kontekst, bl.a. som eksempel for den kristne øvrighed, finder flere paralleller.⁴⁵ Placeringen af den isolerede fremstilling på et iøjnefaldende sted i tårnrummet eller som her i våbenhuset, lige inden for indgangen, forekommer dog allerede i senmiddelalderen.⁴⁶

Udsmykningen, som blev afdækket 1957 og restaureret 1958 af Egmont Lind, er på overfladen, vel før overkalkningen, blevet forsynet med forskellige indridsninger (fig. 27), dels krydsskraveringer og dels enkelte navnetræk; således læses på hestens manke »SK« og »ANL«. Senest istandsat 2001.

†*Kalkmalerier.* 1) (Fig. 28-29), o. 1300-50. Et arkadegalleri med rundbuede bueslag, hvilende på slanke søjler, og med indskrevne cirkelmedaljoner med dyr, fugle og ornamenter påvistes på nordvæggen af skibets andet fag og på triumfvæggens vestside. Nordvæggens udsmykning viste fire fag, hvoraf de yderste i hver side var gennemskåret af skibets hvælv. De enkelte bueslag, der stod på en fælles, spinkel fodlinje med omvendt buefrise, blev båret af slanke søjler med kapitæler, udformet som cirkelfelter med seksdodede stjerner; trapezformede baser. I sviklerne var bladværk med skraveringer. Af arkadefelternes medaljoner var kun de to midterste synlige i fuld størrelse, mens alene rammen anedes af det yderste mod vest. Tv. vistes, indfattet i en dob-

Fig. 27. Skt. Jørgen og dragen. Udsnit af kalkmaleriudsmykning, o. 1550-60, på våbenhusets østvæg (s. 1796). Hen over den bemalede flade ses flere sekundære indridsninger og navnetræk. Foto Egmont Lind 1958. – *Sankt Georg mit dem Drachen. Ausschnitt aus Kalkgemäldeverzierung, um 1550-60, an der Ostwand der Vorkirche. Auf der bemalten Fläche sind sekundäre Einritzungen und Namenszüge sichtbar.*

belt rammebort med savtakker, overkroppen af et modstillet dyrepar (hunde eller ræve(?)). Th. var i en enkelt ramme med tandsnitsbort en langhalset fugl med bagudvendt hoved og langt næb (stork eller trane(?)). Triumfvæggens dekoration viste det øverste af to rundbuede arkadefag med tilhørende cirkelkapitæler og svikler med treblade. De indskrevne cirkelfelter havde dog et afvigende dekorativt motiv, tv. en ottebladet blomst, th. en

hvirvelroset. Begge felter var beskåret nedadtil, vel i forbindelse med en udvidelse af korbuen.

Friseudsmykningen finder ingen direkte paralleller i Nordvestjylland, om end selve den dekorative struktur med et arkadegalleri og figurmotiver, indsat i cirkelmedaljoner, er velkendt fra samtiden og bl.a. har mindelser om billedtæpper. Ikonografien i de to bevarede billedmedaljoner lader sig heller ikke sikkert indkredse. De gen-

Fig. 28. Dekorativ †frise, o. 1300-50, tilhørende kalkmaleridekoration nr. 1 og afdækket under øvre zone af †kalkmaleridekoration nr. 4 i 2. fag af skibets nordvæg (s. 1798). Foto Eigil Rothe 1902. – Dekorativer †Fries, um 1300-50, Teil der Kalkgemäldedekoration Nr. 1, aufgedeckt unter der übrigen Zone der †Kalkgemäldedekoration Nr. 4 im zweiten Joch der Schiffsnordwand.

Fig. 29. †Kalkmaleriudsmykninger på korbuens vestvæg og gjordbuen i skibets østhvælv, hhv. fra o. 1300-50 og o. 1520 (s. 1798, 1802). Foto Eigil Rothe 1902. – †Kalkgemäldeverzierung an der Westwand des Chorbogens und des Gurtbogen im Ostgewölbe des Schiffes, von jeweils um 1300-50 und um 1520.

Fig. 30. Scener fra Det Gamle og Det Nye Testamente, tilhørende †kalkmaleridekoration nr. 4, o. 1550-60 (s. 1802). Skibets nordvæg, 2. fag. Akvarel, 1900, af Eigil Rothe. – *Szenen aus dem Alten und dem Neuen Testament, Teil der †Kalkgemäldedekoration Nr. 4, um 1550-60. Nordwand des Schiffes, zweites Joch. Aquarell, 1900.*

givne dyr og fuglen kan muligvis hentyde til ikke nærmere identificerede dyrefabler.⁴⁷

2) Antagelig 1400-tallet, jf. ovf. (kalkmalerier nr. 2). Et fragment af en minuskelindskrift, der dog hverken blev fotograferet eller søgt tydet, påvises 1947 på korets nordvæg over hvælvet.

3) (Fig. 29, 31), o. 1520. Sparremalede dekorationer i sort på hvælvribber med tilhørende krydsende buefriser er registreret på hvælvribber i skibets andet fag. Udsmykningen har karakter af en dekorativ murermeisterudmaling, udført i forbindelse med hvælvslagningen, jf. den såkaldte 'Lemviggruppe' (bl.a. påvist i Dybe s. 1550). Tilhørende samme fase var antagelig en dekoration af stiliserede, skråtstillede grene eller ranker, iagttaget på gjord- og skjoldbuer i skibets første og andet fag (jf. s. 1794), i førstnævnte suppleret med

trekløvere og hjerteblade mellem takker. En fyldigere rankedekoration, malet i tilknytning hertil på hvælvkapperne (jf. fig. 31), kan være udført samtidig eller kort herefter. Fra samme udmaling hidrører antagelig et felt med rankeslyng på våbenhusets østvæg (kalkmaleri nr. 3).

4) (Fig. 28, 30-31), o. 1550-60. En fortællende billedfrise med fremstillinger fra Det Gamle og Det Nye Testamente, placeret i to vandrette zoner oven over hinanden, afdækkedes 1900-02 på nordvæggen af skibets andet fag som del af en større udmaling, der forløb omkring både skibets og korets vægge. Forskellige dekorative friser eller paneler, indrammet af kraftige mørke konturer, adskilte de to zoner og de enkelte billeder. I midten var en vandret bort med slyngede ranker med tungeformede blade, malet hhv. i rødbrunt

Fig. 31. Scener fra Det Gamle og Det Nye Testamente, tilhørende †kalkmaleridekoration nr. 4, o. 1550-60 (s. 1802). 2. fag af skibets nordvæg. Foto Eigil Rothe 1902. – *Szenen aus dem Alten und dem Neuen Testament, Teil der †Kalkgemäldedekoration Nr. 4, um 1550-60, zweites Joch an der Nordwand des Schiffes, um 1550-60.*

(højre halvdel) og okkergult (venstre halvdel). Tilsvarende dekorationer adskilte øvre zones billeder, mens de nedre felter lodret deltes af paneler med elegante, volutoprullede planteslyng med enkelte blomster, ligeledes udført halvt i rødbrunt og halvt i gulokker. Over og under billedfriserne var brede borter med plastisk udførte bladranker og blomster, nederst fliget vinløv med spredte vindrueklaser, øverst en lignende bladranke, dog med en firbladet roselignende blomst th.; en cirkelmedaljon med en seksdelt stjernerose, vist tv., synes at tilhøre samme udmaling. Den nedre vinløvsfrise fortsatte antagelig på hvælvpillen mellem første og andet fag. Endvidere synes det plastiske rankeslyng, indrammet og delt af mørke konturstreger, videreført på skjoldbuen i andet fag.

Billedfrisen viste foroven tre scener fra Skabelsesberetningen, dog gengivet i ahistorisk rækkefølge. Fra venstre mod højre sås 1) *Uddrivelsen af Paradis*. Ærkeenglen Mikael i højre side drev med løftet sværd det første menneskepar ud af Paradis, her gengivet som en hybrid dekoration med rødbrune bølgeformationer på lysokker grund. Yderst th. i billedet sås en sidevendt trone, tilsyneladende tom, med dekorativ baldakinoverbygning, svarende til Kajfas' trone (nedre zone, nr. 2). 2) *Syndefaldet*. Adam og Eva stod på hver side af Kundskabens træ, hvorom Slangen snoede sig. Baggrunden gentog bølgeformationerne fra nr. 1, her dog suppleret med firdelte, fantasifulde rosetter. 3) *Isaks ofring*. Abraham, iklædt samtidsdragt, beslægtet med Skt. Jørgens klædning, løftede sit krummede slagsværd for at dræbe sønnen

Fig. 32. Indskriftfelt, formentlig tilhørende †kalkmaleridekoration nr. 4, o. 1550-60 (s. 1805). Skibets nordvæg, vest for mandsdøren. Foto Foged og Poul Hansen, Tisted, 1957. – *Inskriftenfeld, vermutlich Teil der †Kalkgemäldedekoration Nr. 4, um 1550-60. Nordwand des Schiffes, westlich der Männertür.*

Isak, der knælede foran brændofferalteret; herfra opsteg flammer og røgskyer. Øverst sås englen, der med en afværgende gestus forhindrede handlingen. Vædderen, det tiltænkte offerdyr, var vist tv. bag en busk. Som påvist af M. Mackeprang (1948-50) er billedet antagelig influeret af, om end ikke slavisk kopieret efter, et træsnit i Christian III's Bibel fra 1550.⁴⁸ Detaljer som Abrahams hoved med hue og tvedelt hageskæg savnes således på originalen, ligesom englen her var gengivet til venstre for denne. Slægtskabet mellem de to fremstillinger angiver en tidsgrænse (*terminus post quem*) for den efterreformatoriske udsmykning. Dog skal det nævnes, at Syndefaldsfremstillingen på Biblens titelblad ikke er kopieret i Mejrup. 4) Yderst th. i vægfeltet vistes et smalfelt, tilsyneladende med en fremstilling af en stork eller trane, omslynget af bladværk.

På nederste zone af billedet var ligeledes fire scener, her fra Kristi Lidelseshistorie. 1) Uidentificeret scene, måske Jesus for ypperstepræsten Annas.⁴⁹ I billedets højre side sås et sætstykke med to lodrette stolper, forbundet med buede tværstillede dele samt en figur(?), måske en tronstol med en siddende person. Motivet kunne muligvis også tolkes som en bygning med en åbning, hvori figur(er), i givet fald en hentydning til Jesu tilfangetagelse eller Judaskysset. Ovenover var vist et byprospekt med forskellige huse med skråtag og tårne med krenelering og spidstag. 2) *Kristus for Kajfas*. Tre vagter førte Jesus, iklædt fodlang kjortel, frem for ypperstepræsten. Han tronedede på et baldakinkronet sæde, beslægtet med gengivelsen i scene nr. 1 ovf. Kajfas bar en tilspidset hovedbeklædning og var iklædt en brokadesmønstret dragt. Vagterne havde ligesom Skt. Jør-

gen og Abraham samtidsdragter med hoftelange kofter og pludderbusker eller smalle hoser samt sko med runde snuder. Et byprospekt svarende til den foregående scene sås over figurernes hoveder. 3) *Hudflettelsen*. Jesus, der var nøgen bortset fra et lændeklæde, stod bundet til martersøjlen. Han flankeredes af to bødler i samtidsdragt, bevæbnet henholdsvis med en sekshalet pisk og et ris. 4) *Tørnekroningen*. Jesus, nu atter iklædt en fodlang kjortel, troned i billedets midte, omgivet af tre bødler med lange stave, alle som de foregående i samtidsdragt; figuren yderst til venstre bar en højpuddet hat.

Udsmykningen er et interessant vidnesbyrd om en efterreformatorisk videreførelse af den i senmiddelalderen velkendte modstilling mellem gammel- og nytestamentlige motiver, idet de førstnævnte anvendtes som præfigurationer eller forbilleder for de sidstnævnte. Dog har man i det bevarede udsnit mod almindelig sædvane modstillet Isaks ofring med Hudflettelsen og ikke Korsfæstelsen, som antagelig har været vist i det tilstødende fag mod øst.⁵⁰ En tilsvarende, muligvis samtidig, men dog ligeledes forsvundet, udsmykning med 'livligt malede figurbilleder' fandtes i Måbjerg Kirke (s. 1746).

På sydvæggens vestlige del, th. for mandsdøren, sås en sekslinjet *indskrift* (fig. 32), tilsyneladende dansk, i renæssancekapitæler, der dog havde visse uregelmæssigheder. 'I' er midt på forsynet med et øje, 'N' er anført omvendt og en enkelt gang vistnok som uncial (første bogstav i anden linje), ligesom der optræder enkelte minuskler (dobbelt 'f', tredje og fjerde bogstav i femte linje). Feltet har i venstre side dobbelt- og fornedet enkelt-kontur. Afslutningen foroven eller i højre side fremgår ikke. De enkelte skriftlinjer var adskilt af en vandret streg. Indskriften, der ved affotograferingen fremtrådte partielt beskadiget eller dækket af uafbanket murpuds, lader sig kun delvis læse:⁵¹ »DE.....« (første linje)/ »NOG(?)..D(?) ETIDEN.APA(?).... « (anden linje)/ »S(?)... .V(M?)ET(?)EG(?)... SP(?)INE..« (tredje linje)/ »SK?ØnT....D....« (fjerde linje)/ »GiffVE DEM E.....« (femte linje)/ »NOD I ENS...« (sjette linje). Ordene i femte linje har karakter af en forbønsformel, der kunne være indledt med 'Gud' (i den foregående linje) som del af giverindskrift. Teksten kan muligvis også læses sammen med første ord i sjette linje ('nød'(?)). Under tekstfeltet anes planteornamenter, måske svarende til rankeværket på den ovennævnte billedudsmykning.

Fig. 33. Udsnit af kalkmaleri på våbenhusets østvæg (fig. 25-26) med bogstavet »H«, måske del af malersignatur (s. 1796). Foto Egmont Lind 1958. – *Ausschnitt aus Kalkgemälde von der Ostwand der Vorhalle mit dem Buchstaben »H«, vielleicht Teil einer Malersignatur.*

Fig. 34. Indre set mod øst. Ældre foto (før 1926) ved Laurids Poulsen, Vejen. – *Inneres gegen Osten.*

INVENTAR

Oversigt. Den romanske døbefont udgør sammen med det sekundært omsatte alterbord af granitkvadre kirkens ældste inventar. Senmiddelalderen er repræsenteret med en række genstande. Altertavlens to sidefigurer stammer fra o. 1450, men blev begge delvist omdannet i 1700-tallet. Bevaret er endvidere kirkens klokke (nr. 1), formentlig fra 1474 og tilskrevet Flensborgmesteren Peter Hansen, mens kirkens korbuekrucifiks hidrører fra o. 1525.

Fra tiden efter reformationen daterer sig alterstagerne, skænket 1599 i Den Hellige Treenigheds navn af Peder Jepsen fra Hornshøj. 1612-13 udførtes prædikestolen, der dog først 1648 fik tilføjet en himmel, signeret af Borbjergsmedkeren Søren Christensen. Alterkalken, oprindelig med tilhørende $\dagger$ disk, erhvervedes 1642 fra Viborg. I løbet af 1700-tallets anden halvdel bidrog to ægtepar fra Tviskloster, Jens Hvass og Anne Magdalene Moldrup, samt Peter Gjedsted og Karen Kirstine Quistgaard på markant vis til kirkens forskønnelse, dels med en ny altertavle (1768), der rummer ældre dele, vel fra tavlens to tidligere $\dagger$ altertavler (nr. 1 og 2), dels med prædikestolens bemaling (1787). Altertavlen er et signeret arbejde af J. Baltzar Reinat, der var elev af Mogens Christian Thrane og »fandt sit Kli-

entel blandt Viborg Snapstingets velhavende Gods- og Kirkeejere». ⁵² I tavlens postament er i øvrigt indlagt et træstykke med en interessant notits fra Reinat og de øvrige medvirkende håndværkere.

Fra 1800-tallet hidrører dåbsfadet (1843), alter-skranken og antagelig dele af stolestaderne (o. 1887) samt et altermaleri (o. 1895), der en tid dækkede Reinats maleri af Korsfæstelsen og var kopieret efter C. C. Schleisners maleri fra Harrikslev Kirke.

Hovedparten af kirkens mindre inventargenstande stammer fra 1900-tallet. Dette gælder bl.a. syvstager (1921), lysekroner (o. 1921), disk (1933), alter- (1953) og dåbskande (1961). Kirken fik en ekstra klokke (nr. 2), udført 1974 i 500-året for den middelalderlige. Endvidere opsattes et nyt orgel 1989.

Farvesætning og istandsættelser. Kirkerummets farver er nøje harmoniseret med altertavlens og prædikestolens staffering, der begge fremtræder med en omtrent intakt rokokobemaling fra 1700-tallets tredje fjerdedel, afdækket og restaureret hhv. 1957 og 1947. Kirkens stole nystafferedes 2003.

Fig. 35. Indre set mod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Inneres gegen Osten.*

De skriftlige kilder til inventarets ældste historie flyder kun sparsomt. Bl.a. har de værdifulde kirke-regnskaber fra tidsrummet 1584–1647 flere lakuner på grund af protokollens vandskade.¹⁷ Under Wallenstein og hans troppers voldsomme fremfærd 1626–29 (jf. s. 1774) led kirken stor skade. Således blev altertavlen beskadiget, tilsyneladende efter en brand, alterklædet og kirkens lys stjålet, kirkekisten opbrudt, døren ødelagt og klokken berøvet sin knebel. Formentlig har også nyanskaffelsen af andre inventargenstande, en tinkalk og tilhørende disk samt kalkdug sidstnævnte år, forbindelse hermed.⁵³

Fra 1700-tallets anden halvdel belyser en række kirkesyn det tiltagende forfald, både med hensyn til altertavlen, kirkens tekstiler, prædikestolen, stolestaderne og kirkens ligbåre.³¹ Der blev dog sat målrettet ind med reparationer og forbedringer, ikke mindst af stolestaderne, der af hensyn til den stadig voksende menighed krævede en udvidelse. 1791 var kirkesynet omsider tilfreds med den samlede status, og der faldt ros til kirkeejeren (Peter Gjedsted), der 'gør sig en fornøjelse af at have alting i smuk stand'. Dog bemærkedes det, at 'renholdelsen kunne være bedre'.³²

Egetræsfarven holdt sit indtog o. 1887, da både alterkranke, prædikestol og stolestader stafferedes.¹⁸ Korbuekrucifikset stod dog med en bronzefarvet bemaling.

Alterbord (fig. 35), middelalderligt, af store, regelmæssigt tildannede granitkvadre, ca. 171×102,5 cm, 110,5 cm højt, 133,5 cm fra østvæggen. Nyere *alterbordsplade* af fyrretræ. O. 1887 blev bordet i forbindelse med indretningen af et rum til præsten bag alteret rykket et stykke frem,¹⁸ idet man genbrugte det oprindelige stenmateriale. Spor af fundamenterne fra det oprindelige *†alterbord* påvistes 1955 øst for det nuværende.

†Alterbordspaneler. 1584 anskaffedes træ til »at klede Altherid med«, dvs. en panelbeklædning.¹⁷ Denne fjernedes dog i forbindelse med hovedstandsættelsen 1956–61, da den var ødelagt af svamp.

†Alterklæder. 1601 anskaffedes 10 alen skellert (et tekstil, der spiller i flere farver), 7 alen engelsk klæde samt frynser og en jernstang, vel til op-hængen. Klædet blev fornyet flere gange (således 1610, 1619, 1626 og 1631), sidstnævnte år, fordi det var 'sønderbrudt', sikkert i forbindelse med krigsurolighederne, jf. ovf.¹⁷ 1765 betegnedes alterklædet som gammelt og forslidt ligesom alterdugen.³¹ 1791 var tilstanden dog tilfredsstillende.³² Alterklædet beordredes 1860 forsynet med

et kors af guldgalonier³⁵ og er vel identisk med det o. 1862 nævnte klæde af rødt silkefløj med kors af guldbrokade. 1889 indkøbtes nyt fløj 'til altertavlen', antagelig til et nyt klæde. Dette fornyedes 1895 og 1927 (jf. fig. 34, 41).¹⁸

Altertavle (fig. 36–41), 1768,³¹ med våbenskjolde for kirkeejeren, Jens Hvass til Tviskloster og hustru, Anne Magdalene Moldrup. Altertavlens ophavsmænd fremgår dels af malet signatur for J. Baltzar Reinat på postamentets søndre fremspring, dels af en smal træplade, skjult indvendigt i samme med omtale af to snedkere, Jens Sköt (eller Sküt) fra Overgaard i Tvis og Christen Nielsen samt – foruden Reinat – maleren Christian Søborg (jf. ndf.). I tavlen, der er af fyr, er genanvendt ældre dele af eg, således senmiddelalderlige sidefigurer, muligvis fra *†altertavle* nr. 1, samt dekorative detaljer, måske hidrørende fra *†altertavle* nr. 2. Gennemgribende istandsat 1957 af Georg N. Kristiansen, der fremdrog den oprindelige staffering.

Altertavlen, som snedkermæssigt er af ret dårlig teknisk kvalitet,⁵⁴ omfatter et enkelt storstykke, indrammet af slanke frisøjler med toskansk base og forenklet jonisk kapitæl. Glatte sidepaneler flankerer midtfeltet og danner baggrund for de to sidefigurer, der står på selvstændige, profile-rede fodstykker. Sidevingerne er udformet som ophængte draperier, forneden samlet i knude og afsluttet med en frynse. Midt på vingerne er fæstnet to, sekundært planhugne, våbenskjolde med tilsatte hjelmtegn, mens dekorative led i form af frugtbundter, bladornamenter og kerubhoveder foroven slører overgangen mellem tavlens yderste led. Hovedgesimsen har profilindrammet frisefelt mellem fremspring og kronen af et trekantet topstykke med svagt konkave sider, prydet af et kerubhoved i det forsænkede midtfelt og indrammet af fligede bladornamenter. To seksbladede rosetter danner overgang til topgavlen, der er af en uregelmæssig kontur med skybræmmer og strålekrans. Postamentfeltet gentager frisefeltets opbygning og flankeres af bladværksdekorationer. Spor på fremspringene efter pålmede figurer, antagelig *†lovemasker*, påvistes 1957. Tavlen fremtræder som en forenklet version af den omtrent samtidige tavle i Tvis (1767, Hammerum Hrd.), der ligeledes bærer Hvass' og Moldrups våbener.

Fig. 36. Altertavle, 1768, med genanvendte senmiddelalderlige sidefigurer og dekorative renæssancedetaljer, antagelig hidrørende fra †altertavle nr. 1 og 2 (s. 1808). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – Altarbild, 1768, mit wiederverwendeten spätmittelalterlichen Seitenfiguren und dekorativen Renaissance-Details, vermutlich von †Altarbild Nr. 1 und 2.

Sidefigurer (fig. 36–37, 39), o.1450, ca. 88 cm høje. Begges rygflader er ved nymontering planhuggede af hensyn til opstillingen foran sidepanelerne, ligesom ikonografien er omformet ved ændring af attributter og klædedragt.

Figurerne fremtræder nu som fremstillinger af apostelfyrsterne Peter (th.) og Paulus (tv.), begge iklædt fodlange kjortler og med tilhørende attributter, hhv. nøgle og sværd. Som påvist i forbindelse med restaureringen 1957 (fig. 37a)

Fig. 37a-b. Senmiddelalderlige sidefigurer, vist hhv. uden og med sekundære tilføjelser fra 1768. Tv. ses en krigerhelgen, th. en helgen, muligvis Johannes Døberen (s. 1809). Foto Georg N. Kristiansen 1957. a. Oprindelig tilstand efter fjernelsen af tilsatte dele. b. Nuværende tilstand. — a-b. Spätmittelalterliche Seitenfiguren, jeweils ohne und mit sekundären Hinzufügungen von 1768 gezeigt. Links ein Kriegerheiliger, rechts ein Heiliger, vermutlich Johannes der Täufer. a. Ursprünglicher Zustand nach der Entfernung der hinzugefügten Teile, b. Jetziger Zustand.

var 'Peter', der har en for apostelfyrsten atypisk fyldig hårpragt samt kortklippet skæg, tidligere ikklædt hoftelangt harnisk som en krigerhelgen (måske Skt. Jørgen, Skt. Chrysogonus eller Skt. Mauritius); i venstre hånd har han fattet om et attribut, antagelig et skjold. Ved omdannelsen er helgenen blevet iført en påsømmet, fodlang kjortel (fig. 37b, 39). Tilsvarende er 'Paulus' med nøgent underben og fødder blevet forsynet med en ny højre hånd (og sværd), mens dele af skulderpartiet og brystet er afhugget (fig. 37a-b). Figuren har oprindelig holdt eller støttet et attribut i venstre hånd, måske en bog med korslammet som del af en fremstilling af Johannes Døberen. Begge figurer kan være indgået i *Altartavle* nr. 1, at dømme efter størrelsen måske som hovedfigurer i midtfeltet.

Altartavlens arkitektoniske dele er bemalet i en broget rokokostaffering med rig anvendelse af marmorering i hvidligt, grønt, rødt og blåt samt forgyldning. Søjlerne og de udskårne ornamenter er hvidlige med forgyldte detaljer, mens sidevingernes draperier og topgavlens skybræmme står i blåt. Skjoldene, tv. for Jens Hvass og th. for Anne Magdalene Moldrup, er stafferet i rødt, blåt og hvidt foran et mørkebrunt felt med hvid indramning. Sidefigurerne er bemalet i hvidt med spredt forgyldning og enkelte blå accenter (attributterne). Under den yngre bemaling påvist 1957 rester af kridtgrund, bl.a. dekomponeret sølv på 'Peters' rustning.

I storfeltet er *altermaleri*, olie på træ, ca. 154×129 cm, med *Korsfæstelsen*. Fremstillingen er indsat i et landskab med lav horisont og en smal

grønsvær, hvorover ses grålige skyformationer, der åbner sig i en lysning omkring det centrale motiv. Den korsfæstede Frelser er flankeret af Maria og Johannes Evangelisten. Kristus hænger dybt i armene og har himmelvendt blik. Han står på en lille konsol på korset, der har skriftseddel med Jesumonogram i sort kursiv på hvid grund, mens Adams kranium og korslagte knogler ses ved korsets fod. Maria med blå kappe over hvid kjortel og gulligt hovedlin står ligesom Johannes, der har rød kappe over grøn kjortel, på selvstændige postamenter. Maleriet følger, bortset fra det sidste motiv, samme forlæg som Mogens Christian Thranes malerier, bl.a. i Børglum Klosterkirke (1727, Hjørring Amt), Vestervig (1729–30, før i Viborg Domkirke, jf. *DK Tisted* 634 f.) og Holstebro (1757, s. 239).⁵⁵ Samtidige, omtrent identiske paralleller, signeret af Reinat eller overbevisende tilskrevet ham findes i Hjerm og Vinding (Ulfborg Hrd.). Motivet med figurpostamenter-

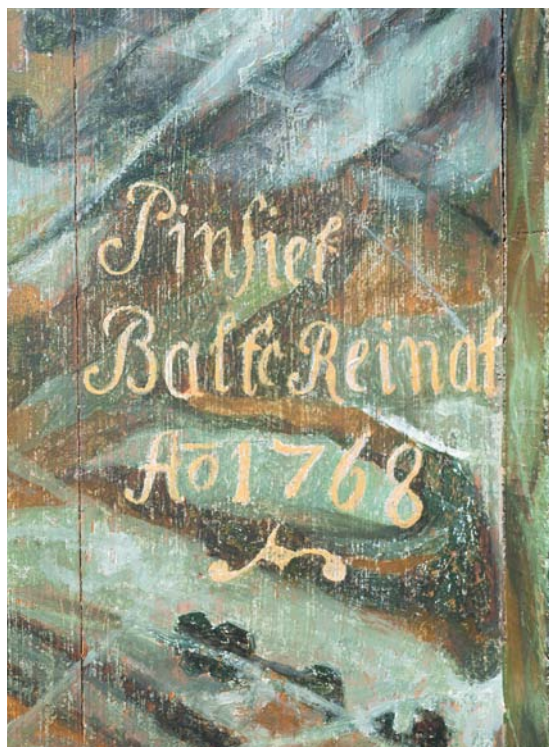

Fig. 38. Signatur for J. Baltzar Reinat 1768 på altartavlen postament (s. 1811). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Signatur von J. Baltzar Reinat 1768 auf dem Postament des Altarbildes.*

Fig. 39. Detalje af apostlen Peter, omdannet fra senmiddelalderlig krigerhelgen (s. 1809). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Detail von Apostel Petrus, umgebildet von spätmittelalterlichem Kriegerheiligen.*

ne findes i øvrigt på gengivelserne af Moses og Salvator Mundi i Tvisaltertavlen (1767, jf. ovf.), der ligeledes er tilskrevet Reinat. *Indskrifter*, udført i gullig kursiv på sort bund, viser i kronfrisen: »Naar jeg bliver ophöyet Fra Jorden Vil ieg drage alle Til mig« (Joh. 12,32), mens postamentfeltet har : »Din Lærdom om Korset er vel en daarlighed for den Som/ blive fortabte, men for os Som blive Salige er det en Guds Kraft. 1.Cor:1:v:18«. På sydsiden af det sydvendte postamentfremspring læses i hvidlig kursiv: »Pinsiet(!) Baltz Reinat A° 1768« (fig. 38).⁵⁶

Fig. 40a-b. Træstykke, fundet i altertavlens postament. Herpå er 1768 med rødkridt anført navnene på de medvirkende snedkere og malere (s. 1812). Foto Ole Woldbye 1967. a. Forside, med påhæftet mønt. b. Bagside – a-b. Holzstück, gefunden im Postament des Altarbildes. Darauf mit roter Kreide 1768 die Namen der beteiligten Schreiner und Maler angeführt. a. Vorderseite mit angehefteter Münze, b. Rückseite.

Et ældre altermaleri (fig. 41), antagelig 1895, viser Kristus, der åbenbarer sig for Maria Magdalene påskemorgen. Kopieret af lærer Clausen i Randers¹⁸ efter C.A. Schleisners maleri fra 1866 i Harriidslev Kirke (Støvring Hrd., Randers Amt); olie på lærred, 138,5×116 cm (lysmål). Maleriet viser den hvidklædte Kristus, stående foran klippegraven. Den opstandne Frelser hæver venstre hånd til hilsen og velsignelse mod Maria Magdalene, der knæler til venstre i billedet. Hun er ikklædt rød kjole og blå kappe og løfter selv sin venstre hånd i forundring over synet. I scenens baggrund er udblik til et landskab. Maleriet, der er indsat i en profileret, forgyldt pryddamme, er siden 1957 placeret på altertavlens bagside. Tavlen, som udviser krakeleringer i øvre venstre halvdel, restaureredes 2001. †Altermaleri. Som påvist 1957 blev det nuværende altermaleri sekundært overmalet med en ensartet lyseblå baggrund, i midten prydet af et forgyldt indsat trækors (jf. også †altertavle). Udsmykningen var muligvis fra begyndelsen af 1800-tallet. †Indskrifter mv. 1) Muligvis begyndelsen af 1800-tallet, svarende til

†altermaleri. Hvid skriveskrift med blåsort skygge på blå baggrund. På gesimsfrisen skriftsted fra Joh. 12,32 og på postamentet fra 1 Kor. 18, svarende til det nuværende. Våbenskjoldene var hvidlige med forgyldning. 2) 1895;¹⁸ gylden fraktur på sort bund. På gesimsfeltet var anført samme skriftsted som det ældre og nuværende, (Joh. 12,32), mens postamentfeltet i harmoni med det ældre altermaleri viste Joh. 12,17.

Altertavlens tilblivelse er ikke nærmere omtalt i de samtidige regnskaber. Dog påvistes 1957 i forbindelse med restaureringen et træstykke (fig. 40a-b), hvorpå de implicerede håndværkere (jf. ovf.) 1768 havde anført deres navne.⁵⁷ Endvidere var vedhæftet en én-skilling fra 1713, hvortil

Fig. 41. Altertavlen, vist før restaureringen 1957. I storfeltet ses det ældre altermaleri, 1895, kopieret efter forlæg af C.A. Schleisner (s. 1812). Foto Georg N. Kristiansen 1953. – Altarbild, vor der Restaurierung von 1957. Im Großfeld ein älteres Altargemälde, 1895, nach der Vorlage von C.A. Schleisner.

teksten refererede: »Her er gieven en skat af vie 4re Personer som Lig(g)er i den(n)e Tavle«. 1876 betegnedes altertavlen som 'meget smagløs' (*Uldall 1876*). 1894-95 opmaledes den og forsynedes bl.a. med et nyt storfeltsmaleri og med indskrifter.³⁵ Ved tavlens hovedstandsættelse 1957 blev den oprindelige staffering fremdraget og genetableret, ligesom der påvistes to yngre farvelag. Ældst, antagelig fra 1800-tallets begyndelse, var en staffering af rammeværket med dominans af blågråt, gråt, hvidt og lysegrønt samt uægte guld på rammeværket. Søjlerne var som nu hvide med uægte guld på kapitæler og baser. Herover fandtes en staffering, måske fra o. 1850, med dominans af gråt og spredt forgyldning eller broncering, idet våbenskjoldene var gråstafferede og forgyldt på hjelmtegn, hjemklæde og ramme. 1914 fornyedes tavlens broncemaling.¹⁸ Ved renoveringen 1957 nyopmaledes sidevingerne med blå lasur på sølv. En overmaling af altermaleriets landskabsbaggrund med grønne og brune farvetoner, antagelig udført kort efter billedets færdiggørelse henover kraniet ved korsfoden og sidefigurernes postamenter, blev ved samme lejlighed fjernet. En restaurering af det nyere altermaleri og en behandling mod borebiller gennemførtes 2001.

†*Altertavler*. 1) 1584 betaltes fire karle for at nedtage den gamle tavle,¹⁷ formentlig en senmiddelalderlig altertavle (jf. sidefigurer), i forbindelse med opsætning af nr. 2. 2) Udført 1585 på initiativ af kirkens sognepræst, Niels Erichsen Winding (Vinding) som anført på postamentet: »Denne Tavle lod Niels Erichsen Winding Guds ords Tiener gjøre og bekoste paa Kirkens Vegne Anno 1585«. ³⁹ Tavlen var efter alt at dømme udformet som en trefløjet katekismustavle med skriftsteder i storfelt og begge sidefelter. I førstnævnte var formentlig nadverens indstiftelsesord: »Vor Herre Jesus Christus etc. (dvs. lod i den nat ...)«, mens sidefelterne dels viste Fadervor efter Matt. 6,9-13 og Luk. 11,2 og anræbelsen (jf. Sl. 50,15): »Kald paa mig i nød (...)«, dels dåbsordene efter Mark. 16,15-16 samt Joh. 3,5. I storfeltet var indsat et krucifiks, hvorover (vel på frisen) læstes Joh. 3,16, samt årstallet 1585. På bagsiden, antagelig af sidefløjene, læstes De Ti Bud efter 2 Mos. 20 og Trosbekendelsen.

Altertavlens tilblivelse er velbeskrevet i regnskaberne. Allerede 1584 anskaffedes materialer hertil, bl.a. 11 skarpskårne fjæle, vognskud og knapholt samt 12 knapper, indkøbt hertil fra Holstebro året forinden, mens tavlens snedker og maler med deres medhjælpere kom fra Viborg. Til udsmykningen indgik som nævnt et krucifiks samt hængsler til fæstnelse, vel af sidefløjene.⁵⁸ Først 1619 er anført en større udgift (9 dlr.) til tavlens bemaling, udført af en maler fra Lemvig. Tavlen, der dog kort efter betegnedes som itubrukt, repareredes 1626. Istandsættelsen har formentlig haft forbindelse til krigsurolighederne, svarende til den brandskade, der 1632 motiverede en nystaffering af tavlen, »som thil forne var forbrend«. ¹⁷ I forbindelse med en af de nævnte istandsættelser kan den sekundært være blevet smykket med de kerubhoveder og prydonamenter, der siden fandt genanvendelse på den nuværende altertavle. Kerubhovederne er således med deres karakteristiske kugledannede hårlokker beslægtet med det tilsvarende motiv på prædikestolen fra Hjerm, udført i begyndelsen af 1600-tallet. Umiddelbart før sin kassation betegnedes tavlen 1765 som brøstfældig; den stod løst, og det meste af malingen var afskallet.³¹

Altersølv (fig. 42), sammensat af dele fra forskellig tid. *Kalken* omfatter fod og knop fra 1642¹⁷ samt nyere bæger. Den 18,5 cm høje kalk har en særpræget fod med otte kølbueformede tunger, der er drevet pyramidalsk op mod skaftet; mellem de to skaftled er en flad knop med skiftevis brede og smalle bukler. Det yngre, høje og slanke bæger har påloddet hældetud med tilhørende dæklade.

Kalken, der er uden mestermærker, er formentlig identisk med den, der sammen med en †disk (nr. 3) indkøbtes 1642 i Viborg til en samlet vægt af 25 lod og 1 kvint; antagelig var det hertil, Kirsten Nielsdatter, måske identisk med sognepræst Christen Christensen Ferrings hustru (jf. †gravtræ nr. 6), allerede 1640 skænkede 1 rdl. 'til hjælp til kalk og disk'. ¹⁷ Som påvist af Sven Fritz 1990 er den usædvanlige udformning af foden med de tilspidsede foddunger karakteristisk for en gruppe fynske kalke;⁵⁹ disse, der dog alle har syvtunget fod, tilhører et ældre tidsrum (o. 1540-1602).⁶⁰ Udskiftningen af bægeret samt forhøjningen af

Fig. 42. Alterkalk, 1642 med senere tilføjelser (s. 1814), disk, 1933 (s. 1815), oblatæske, 1983 (s. 1815) og alterkande, 1953 (s. 1816). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Altarkelch, 1642 mit späteren Hinzufügungen, Patene, 1933, und Altarkanne, 1953.*

dette samt monteringen af hældetud og dækplade er antagelig sket i to omgange, hhv. i slutningen af 1800- tallet og o. 1909, sidstnævnte ændring vel i forbindelse med anskaffelsen af særkalke.⁶¹ 1990 restaureredes kalken af A. F. Rasmussens Sønner, Århus efter en forundersøgelse ved Sven Fritz. Som angivet på hældetuden blev kalken renoveret og indvendigt lueforgylt 2005 af Bent Exner.

Disk, 1933, tværmål 13,5 cm. På fanen er cirkelkors, dannet af to kornneg, der er stukket ind i hinanden. Under bunden er mestermærke for Maigaard i firkantet ramme (antagelig Christian Maigaard, virksom i Silkeborg 1927-37), Københavnsmærke 1933 og guardejnstempel for Simon Groth.

†*Altersølv*. 1) Kalken er tidligst omtalt 1601-02 i forbindelse med udgifter til dens reparation.¹⁷ 2) En kalk og disk, begge af tin, anskaffedes 1629-

30 fra Viborg, antagelig fordi det forrige sæt var stjålet. 3) En disk, 1642 som kalken, er antagelig identisk med den o. 1862 omtalte. Indvendigt forgylt og prydet med en indgraveret fremstilling af 'et får og en fane', dvs. korslammet.¹⁸

†*Kalkklæder*. 1606 anskaffedes et lærred til at lægge over både kalk og disk.¹⁷ Fornyet 1629.

†*Futteral mv.* 1601 er nævnt udgifter til en skindpose til kalken og oblatæskens. 1639 købtes et klæde til at svøbe om kalk og disk.¹⁷

Oblatæske (jf. fig. 42), 1983, skænket af kirketjener Anna Groth som angivet med fordybet skriveskrift og versaler under bunden. Den enkle cylinderformede æske er 6,5 cm høj og har tværmålet 10,5 cm. Under bunden er udover ejermærke, mesterstempel for »TLM«, måske for T. Linder-Madsen, Viby Sj. (virksom 1967-92) og lodighedsmærke for sterling sølv.

Fig. 43. Alterstager, 1599, skænket af Peder Jensen i Hornshøj (s. 1816). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Altarleuchter, 1599, von Peder Jensen aus Hornshøj gestiftet.*

†*Oblatæsker.* 1) Tidligst omtalt 1601, jf. kalk.¹⁷ 2) En æske af hvidt porcelæn med forgyldt kors anskaffedes 1862.¹⁸

Sygesæt. Moderne, i sort læderbetrukket kuffert med blåt fløjsfor. Sættet omfatter følgende: *Kalk*, 10 cm høj, med beholder til oblater under bund. I dettes låg er to mesterstempler: »CM« i firkantet ramme. *Disk*, 7,2 cm i tværmål; under bund to stempler som kalk. *Oblatæske*, 2,8 cm høj, 5 cm i tværmål. På låg er knop med Kristusmonogram i relief på strålebaggrund. Under låg er mestermærke for Cohr, Fredericia samt lødighedsmærke (830 S). *Flaske*, 9,5 cm høj, af glas med sølvprop, smykket som oblatæske. Herpå to stempler som denne.

†*Sygesæt.* 1862 anskaffedes et sæt, bestående af en kalk med oblatgemme i foden samt en disk, begge dele af sølv med forgyldning og opbevaret i et læderfutteral med rødt for; tilhørende flaske med glasprop.¹⁸

Alterkande (jf. fig. 42), 1953, 22,5 cm høj. På øvre del af det bugede korpus er latinsk kors med cirkelindramning og herunder indgraveret versalindskrift: »Mejrup Kirke 1953«. Under bund er tre stempler: mestermærke for Cohr, mærke for sterlingsølv samt Danmarksmærke.

†*Vinflasker.* 1) Repareret 1606.¹⁷ 2) En ny flaske af tin indkøbtes 1630, men blev dog erstattet allerede 1640 af en ny (nr. 3).¹⁷

†*Alterkander.* 1) O. 1862 nævnt tinkande. 2) Ny kande, anskaffet 1882.³⁵ 3) 1895 indkøbtes kande af sort porcelæn med guld kors.¹⁸

†*Ske*, anskaffet 1882.¹⁸

Alterstager (fig. 43), 1599, skænket af Peder Jensen i Hornshøj som angivet på den ene stage.

De 31 cm høje stager har høj profileret fod, sammensat skaft med nedre halvkugleformet led, hvorover balusterdannet del; øverst en flad lyse-skål. På det nedre led er initialer (»PI«) og bomærkeskjold med Kristogram, årstallet 1599 samt giverindskrift i fordybede versaler: »Den 20 mai gaf Peder Iepson i Hornsy (Hornshøj) den(n)e ly(se)stage til Mervp (Mejrup) Kierck i Di hel(l)ig Trefoldighz nafn«. De enkelte ord er adskilt af rosetter med fire prikker; mellem første og sidste ord er desuden et dobbeltkors.

Alterstagerne var midlertidigt, o. 1862 monteret med olielamper og siden, i 1920'erne, installeret med elektrisk lys, hvilket fjernedes 1953.¹⁸

†*Alterstager*, anskaffet 1584.¹⁷

Syvstage, som angivet med versalindskrift på foden: »Skænket af Mejrup Menighed Julen 1921«. 64,5 cm høj, med cirkulær fod og balusterskaft (jf. bl.a. Bøvling, s. 837).

†*Alterbøger.* 1597 og atter 1606 anskaffedes et passionale, dvs. en andagtsbog med skildring af Kristi Lidelseshistorie.¹⁷ En udskiftning af den gamle ubrugelige alterbog, der var 'ganske splittet ad', beordredes 1774.³¹

†*Messehagler.* Tidligst nævnt 1774, dog som 'ganske brøstfældig'.³¹ O. 1862 er registreret en meget gammel hagel af rødt silkefløj med kors af guld- og sølvbrokade.¹⁸ En ny af rødt silkefløj med kors af guldbrokade anskaffedes 1864. 1889 registreres udgifter til fløj og syløn til en (ny) hagel.³⁵

†*Skriftetavle.* 'Et tællebrædt med 100 huller' er o. 1862 nævnt i præstens stol.¹⁸

Fig. 44. Dåbsfad, 1843 (s. 1817). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Taufschüssel, 1843.*

Alterskranke (jf. fig. 34–35), 1887,¹⁸ af halvcirkulær form med drejede balustre og profileret håndliste; kugleprydede mæglere og indgange i nord og syd. Skranken er stafferet i to grå nuancer med spredt forgyldning. Knælehynde, polstret med blå tekstil, svarende til *alterskammel*, nyere. Et forslag 1956 om at halvere antallet af balustre blev dog ikke realiseret. †*Alterskranke*. 1646 lagdes en 10 alen lang egetræsbjælke som knæfald for alteret.¹⁷ Skrankens tilstand betegnedes 1791 som 'god'.³² 1856 forlangtes 'altergitteret', dvs. alterskranken, ændret.³⁵ Tilstanden var stadig kritisabel o. 1862; navnlig fremhævedes de 'meget uheldige stivere' (vel skrankens lodrette stave), »hvorpaa Præsten let kan snuble, naar han administrerer Nadverens Sacramente«. 18 †*Knæleskammel*. 1859 fornyedes betrækket med rødt silkeføj. ³⁵

†*Læsepulte*. I forbindelse med arbejderne i kirken 1584, hvorunder bl.a. den gamle altertavle (nr. 1) blev nedtaget, afregnedes for udgifter til de karle, der »skar bogstollen sonde(r)«. Udgifter til en ny bogstol er anført 1601.¹⁷

Døbefont (fig. 45–46), omfattende romansk kumme og moderne fod, af grålig granit i to nuancer. 86 cm høj. Den ganske enkle fontekumme, der måler 83 cm i tværmål, er groft tilhugget og uden dekorationer. Kummen hviler på en cylin-

derformet fod med konkave sider, hugget af et lysere materiale.

1613 bemaledes fonten af en maler fra Viborg.¹⁷ 1765 klagedes over, at den stod for tæt ved skranken, hvor »Communicanterne« sidder (dvs. skriftestolen). Derfor anbefaledes den flyttet til den anden side af alteret, »hvor der er bequæmere Sted«. ³¹ Dette var dog endnu ikke sket o. 1862. O. 1887 flyttet til en placering midt under korbuen.¹⁸ I forbindelse med hovedrestaureringen 1956–61 blev kummen afrenset for cementmørtel; samtidig udførtes en ny fod i stedet for en ældre, ligeledes sekundær †fod af cement (jf. fig. 34, 46). Vel ved samme lejlighed flyttedes den fra en placering i midten af korbuen til en opstilling neden for buen i skibets nordøsthjørne.

Dåbsfad (fig. 44), 1843. 37,5 cm i tværmål. Fadet er smykket med primitive, indridsede figurer, der kun er angivet med enkle konturstreger. I bunden ses Syndefaldet med Adam og Eva, der begge fatter om æblet. Imellem dem ses æbletræet med slangen og en rigt frugtbærende trækrone. På overgangen til fanen, der er smykket af firbenede dyr med gevirer, tilsyneladende springende

Fig. 45. Døbefont, romansk (s. 1817). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Romanisches Taufbecken.*

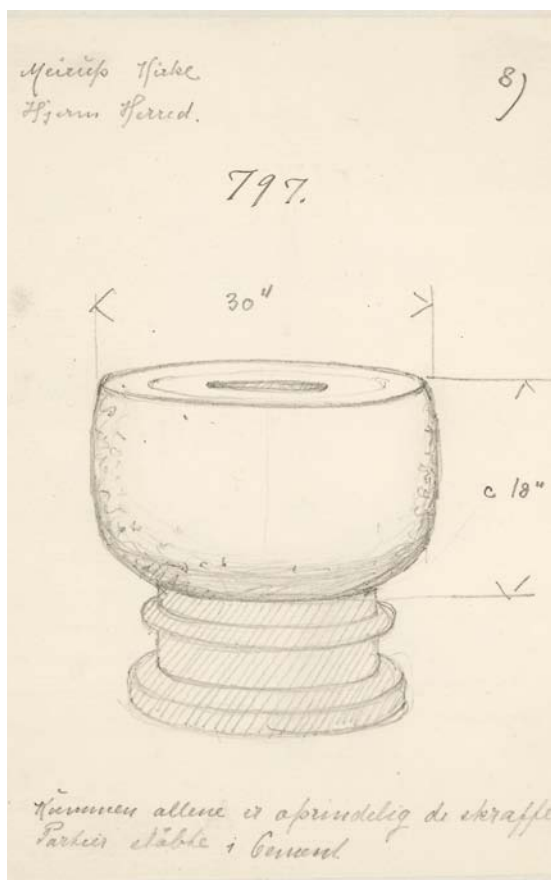

Fig. 46. Døbefont, romansk, med gengivelse af ældre, om end sekundær fod af cement (s. 1817). Usigneret blyantstegning, 1941. – *Romanisches Taufbecken mit älterem, allerdings sekundärem Zementfuß. Nicht signierte Bleistiftzeichnung, 1941.*

hjorte, er med trambulérstik indpræget årstallet: »1843«.

Dåbskande, 1961,¹⁸ af messing; 31,5 cm høj. Korpus er udhamret og forsynet med en spinkel, svungen hank.

†*Dåbskande*. Omtalt o. 1862, af porcelæn, smykket med et gyldent kors.¹⁸

†*Fontelåg*, anskaffet 1584.¹⁷ Dette eller en senere afløser er omtalt o. 1862 som en 'stærkt udskåret og temmelig broget' himmel, ophængt i en bevægelig jernkrog. Endvidere var prædikestolshimlens Helligåndsdue (s.d.), omtalt som 'net udskåret og stærkt forgyldt', midlertidig ophængt i en tynd jerntråd, 'således at den svæver over fonten'.¹⁸

Korbuekrucifiks (fig. 47), o. 1525, på nyere kors af fyrretræ.

Kristusfiguren, der måler ca. 120 cm, hænger tungt i de strakte arme; hovedet med snoet tornekrans, dog med sekundære pigge, er faldet ned på højre skulder. Frelseren har lukkede øjne og halvlængde hår, der med en lok ligger hen over højre skulder. Brystkassen er hvælvet med markerede ribben og sidevunde. Lændeklædet ligger stramt om hofterne med en snip, ført mellem benene. Disse er svagt bøjede med højre fod lagt hen over den venstre. Figuren er udhulet i ryggen og hænger på et nyere, glat korstræ af træ, hvis lodrette stamme spidser svagt nedefter. Øverst er fæstnet et skriftbånd, der er oprullet i enderne.

Den korsfæstede Frelser har lysbrun karnationsfarve med mørkebrunt hår og skæg; sidevunde og naglegab har røde blodstriber. Lændeklædet er forgyldt med rødt for. Korset er stafferet i mørkebrunt med hvidlig skriftseddel, kantet med gråsort. Herpå Jesu navnetræk med mørkegrå versaler.

Krucifikset, der 1766 fremhævedes som 'gamelt',³⁹ var endnu o. 1862 ophængt over korbuen. Stafferingen var på daværende tidspunkt bronzefarvet.¹⁸ Gennemgribende restaureret 1943 ved Georg N. Kristiansen, der bl.a. tilføjede vidjekronens manglende torne og enkelte fingre. Alt nystafferedes, idet der kun kunne påvises få spor efter en ældre, antagelig oprindelig, staffering på kridtgrund. Herover påvistes tre farvelag; nederst lå – direkte på træet – en bemaling, muligvis o. 1800, med kølig hvidgrå karnationsfarve på figuren, gulligt lændeklæde og grøn tornekrans. På korstræet var markeret en mørkegrå glorie med gullige stråler. Herover iagttoges en grågrøn farve, sandsynligvis hidrørende fra korsets bronzering, som nævnt o. 1862.⁶² Yngst var en staffering med egetræsmalet kors og lys, grågul kødfarve, grågrønt lændeklæde og tornekrone samt brunt hår og skæg. Ophængt på nordvæggen.

Prædikestol (fig. 48-50) omfatter kurv fra 1612-13 og lydhimmel fra 1648,¹⁷ sidstnævnte med årstal og reliefskåret signatur for Borbjergsnekkeren, Søren Christensen (fig. 50). Hængestykker og staffering fra 1787 er ifølge malet årstal og initialer bekostet af Peder Gjedsted og Karen Kirstine

Fig. 47. Korbuekrucifiks, o. 1525 (s. 1818). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Chorbogenkruzifix, um 1525.*

Quistgaard til Tviskloster. Den samtidige staffering blev fremdraget ved en restaurering 1947 (Georg N. Kristiansen).

Stolen, der er opsat i skibets sydøsthjørne med opgangen ført parallelt med triumfvæggen, har en kurv i fire fag. De enkelte storfag, som indrammes af profillister, flankeres af glatte hel søjler med

enkle toskanske kapitæler og skaftringe. Fodstykkets fremspring under søjlerne har diamantbasser; herimellem er profilindrammede fyldinger, svarende til kronfrisen, hvor fremspringene har ovale basser, dog suppleret med løvemasker mod sydvæggen og opgangspanelet. Under postamentet er udsvejfede, flade hængestykker mellem

Fig. 48. Detalje af prædikestolshimmel, 1648, med basunengel (s. 1818). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Detail von Kanzelhimmel, 1648, mit Posaunenengel.*

drejede kugler. Nyere *opgang* med højrektangulære fyldingspaneler. *Himlen* er syvkantet og foroven prydet med trekantede kartouchéindrammede topstykker, kronet af liljeformede topspir (sekundære), hvorimellem primitivt udskårne engle med dommedagsbasuner, hvoraf to er nye. Tungeskårne hængestykker mellem kerubhoveder. På frisen er en indskrift i reliefversaler; som skilletegn dobbelte prikker: »Psalm CXIX (Sl. 119,105) Herre dit Ord er en/ Løfte for min Fod oc it Livs/ paa min Stii Psl 14 (Sl. 14,2) Herren er ner/ hos al(l)e dem som kalde paa Han(n) em/1648 Søren C S Snediker« (fig. 50). Under himlen er en roset med en udskåren Helligåndsdue, der tidligere, bl.a. o. 1862,¹⁸ var ophængt over døbefonten (s.d.). *Opgangen*, muligvis 1787, har højrektangulære fyldingsfelter og profileret håndliste. Moderne læsepult.

Stafferingen er domineret af blå i forskellige farvetoner med hvidt, lys okkerbrunt, gult, rødt og sort samt spredt forgyldning. En broget marmorering i blå, blågrønt og rødt dækker kurvens bund, storfelter og profillister, både her og på himlen. På kurvens frise- og postamentfelter samt på hængestykket er indskrifter i gullig kursiv og fraktur med enkelte kursiverede versaler, alt på sort bund. Øverst læses: »Salige er de/ , som hører/ Guds ord og/ bevarer det« (Luk. 11,28) og på postamentet: »Sandelig siger jeg eder: Den, som hører/ mit Ord og tror den, som sendte mig, har/ et evigt Liv og kommer ikke til Dom,/ men er gaaet over fra Døden til Livet« (Joh. 5,24). De nævnte indskrifter hidrører fra restaureringen 1947. På hængestykkerne er anført: »PGS KKQ/ d. 30 Junni/Anno 1787«, for giverparret Peder Gjedsted og Karen Kirstine Quistgaard.

Fig. 49. Prædikestol (s. 1818). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – Kanzel.

Prædikestolens anskaffelse fremgår af kirke-regnskaberne fra 1612–13, omfattende bl.a. materialeindkøb og betaling til snedkeren og maleren, der begge var fra Viborg, og til kirkeværgerne, som personligt rejste hertil for at fastlægge aftalen. Endvidere er nævnt en snedker fra Holstebro,

der udførte stolens panel og trappe, herunder vel også dennes 'opstander' eller $\ddagger$ mægler.¹⁷ 1647–48 udførte Søren Christensen, snedker i Borbjerg, den tilhørende himmel, idet sidstnævnte årstal er angivet herpå.¹⁷ 1765 omtaltes et behov for at istandsætte både stol og den tilhørende him-

Fig. 50. Snedkersignatur for Søren Christensen, 1648 (s. 1820). Detalje af prædikestolshimmel. Foto Arnold Mikelsen 2013. – *Schreinersignatur für Søren Christensen, 1648. Detail von Kanzelhimmel.*

mel, hvilket delvist gennemførtes allerede året efter samt i 1770. 1775 påtaltes et behov for en ny opgang.³¹ Stolens nyrenovering 1787 kan alene aflæses af hængestykkernes påskrifter. Håndlisten var tidligere forsynet med en *†beklædning* af rødt klæde, der bl.a. fornyedes 1860 (jf. fig. 34).³⁵ Prædikestolen blev egetræsmalet i henholdsvis lyse og mørke toner 1888 og 1923.¹⁸ I forbindelse med den gennemgribende restaurering 1947 påvistes enkelte oprindelige farvespor (rødt, lys hvidgråt) og forgyldning på kridtgrund på stolens søjler, hvorimod lydhimlen synes at have stået ubemalet frem til 1787. Endvidere sås spor af en senere bemaling, muligvis fra o. 1830, med hvid strygefarve, gråmarmorering på storfelter og topstykker samt blåstaffering af gesims- og fodfelter. Ved restaureringen 1947 sænkedes stolen ca. 30 cm, mens de ældre bærende træstolper erstattedes med jerndragere. Ud over snedkermæssige supplementer nymalede opgangspanelet og kurvens indskrifter som nævnt ovf. Ved arbejdet medvirkede Ejnar Keller, Mejrup og kirkemaler Christiansen, Silkeborg.¹⁸ Et forslag 2003 om at overmale storfelterne med forskellige motiver er dog blevet opgivet efter Nationalmuseets indstilling.

†Prædikestol. Tidligst nævnt 1592 og 1603, begge år i forbindelse med dens fastgørelse.¹⁷

Stolestader (jf. fig. 34–35, 52), gennemgribende istandsat i forbindelse med hovedrestaureringen

1956–61, dog med genanvendelse af ældre dele. Stolene er opstillet i to blokke, heraf 14 stole i nord, hvoraf den østligste er dobbelt, og 13 i syd. Den øverste række i syd er indrettet med reol til kirkesangeren. Gavlene har halvrundt, let udsvejet topstykke og højrektangulære fyldingsfelter. For- og bagpanel har tilsvarende højrektangulære profilfyldinger. Stafferingen er holdt i nuancer af lysegråt, dog med mørkeblåt rammeværk og gråmarmorering på gavlene.

Stolene fornyedes o. 1888, tilsyneladende med delvis genanvendelse af de ældre stader, hvis døre fjernedes, mens sæderne og ryglænene udvidedes. Alt egetræsmaledes.¹⁸ Allerede 1947 påpegedes et behov for en gennemgribende renovering, et arbejde, der dog først meldtes afsluttet 1958. 2001 fornyedes bemalingen.

†Stolestader. Udgifter hertil er tidligst nævnt i forbindelse med nyanskaffelser, hhv. 1584 (en skammel), 1588 (tre stole), 1594 (en stol) og 1599 (nye skamler).¹⁷ 1612 reparererdes stolene af en snedker fra Holstebro; atter 1618 istandsattes samtlige(?) stader, der året efter forsynedes med fodskamler,⁶³ 1638 suppleret med tilsvarende 'fodtrad' i kvindestolene.¹⁷ 1647 er omtalt hhv. fire og to kvindestole på den nordre og søndre side af altergulvet; endvidere reparererdes et antal herskabsstole, jf. ndf.¹⁷ 1765 betegnedes stolene som meget gamle og brøstfældige; samtidig an-

befalede en udvidelse af antallet i tårnrummet af hensyn til den talstærke menighed. Manglerne var til dels afhjulpet året efter, men en udskiftning af de mangelfulde stole, hvoraf nogle var for snævre og andre for brede, var først gennemført 1769-70; indsætning af døre i samtlige stole og maling af stolene forestod dog endnu 1773,³¹ ligesom en lovet supplering af pladserne med seks ekstra stole i tårnet stadig manglede 1791.³² O. 1862 omtales stolene, der alle var lukkede, som kun forsynet med enkelte ryglæn; mandsstolene var samtidig en del smallere end kvindestolene, således at midtgangen lå forskudt i forhold til alteret. I øvrigt var selve opstillingen højst uregelmæssig, idet kvinderne sad nærmest alteret på sydsiden indtil prædikestolen, mens mændene havde pladser både herfra ned til tårnrummet og på nordsiden herfra og op til indgangen.¹⁸ 1887 fjernedes staderne i koret.

Præstestol, o. 1900, gråmalet armstol med svungne armlæn og sæde, polstret med blå stof. Vel identisk med den, der 1902 er omtalt som placeret bag alteret.³⁵

†*Skrifte- og præstestol*. Tidligst omtalt 1584 i forbindelse med dens udførelse.¹⁷ Bemalet 1619 af en maler fra Lemvig samtidig med taltartavle (s.d.). Som nævnt i præsteindberetningen 1766³⁹ var den smykket med indskrifter. Uden på læstes: »Jeg arme Synder bekiender mig for Gud og Eder paa Hans vegne, at Jeg (...)«, mens der indvendigt var anført: »og Jeg skal være i Herrens Huus altid og Ævindelig«. O. 1862 karakteriseret som 'nogenledes net' og forsynet med gardiner. O. 1887 indrettedes et aflukke for præsten bag alterbordet, der i samme anledning rykkedes frem.¹⁸

†*Degnestole*. O. 1862 omtalt som 'styg'.¹⁸ O. 1887 var degnens sæde i nordsiden, vest for kordøren, dvs. korbuen.¹⁸

†*Herskabsstole mv.* En række af de lokale gårde havde egne stole. Således repareredes 1638 Jens Hindkiers (fra Hindkær) stol.¹⁷ 1647 istandsattes Vargårds(?)⁶⁴ kvindestol. S.å. er nævnt Hornshøj og Agerbæks mandsstole ved gangen og muren.¹⁷ En stol for hovedgården Blæsbjerg var placeret nederst i kirken og omtales 1766 (jf. tæpitafium nr. 2).³⁹

†*Kiste*, nævnt 1605 i forbindelse med låsens reparation.¹⁷ 1628 indkøbtes en ny nøgle til kirkens kiste, »som en rytter haffde brøt«. ¹⁷

Et t[†]*geværskab* til brug for landmilitzen, svarende til eksempler bl.a. i Nørre Nisum og Rom (s. 660 og 801), er omtalt 1703-04.⁶⁵

Pengebeholdere. En moderne pengebøsse af træ, udformet som en kvartkugle med låg af messing og pengerrille, er fæstnet til bagpanelet af sydsidens stole. Bøssen er antagelig identisk med den ene af de to, der anskaffedes 1969.¹⁸

†*Pengebeholdere*. Som anført o. 1862 fandtes i kirken en *pengetavle*, 1709, af rødt fløj, foret med læder og på en tilhørende sølvplade mærket med det nævnte årstal og initialerne: »EGP«. Tavlen var i øvrigt forsynet med en lille klokke, vel ligeledes af sølv, og en kvast af sølvtråd.¹⁸ 1856 forlangtes opsat pengebøsser,³⁵ måske de to *pengeblokke*, der o. 1862 var placeret dels ved alterbordets sydside, dels ved indgangen, vel i syd; sidstnævnte var betegnet: »De Fattiges Kasse«.¹⁸

Dørfløje. En ny dørfløj indsattes 1973 mellem skib og våbenhus.¹⁶ †*Dørfløje m.v.* 1585 indkøbtes en ny kirkenøgle, mens selve døren fornyedes 1598.¹⁷ I slutningen af 1800-tallet blev kirkens adgangsdøre repareret flere gange, og 1860 indkøbtes planker til en ny kirkedør med karm. 1897 indsattes en dør i tårnet, formentlig til lukning af åbningen mod skibets loft. En tremmedør ønskedes 1903 anbragt 'ved indgangen'.¹⁸

Orgel (jf. fig. 52), 1989, med 13 stemmer, to manualer og pedal, bygget af Bruno Christensen & Sønner, Terkelsbøl. Disposition: Hovedværk: Principal 8', Gedakt 8', Oktav 4', Spidsfløjte 4', Gemshorn 2', Mixtur III. Svelleværk: Koppelfløjte 8', Fugara 8', Rørfløjte 4', Principal 2', Quint 1 1/3', Sesquialtera II; tremulant. Pedal: Subbas 16'. Kopler: SV-HV, HV-P, SV-P. I tårnrummet.

†*Orgel* (fig. 51), 1918,⁶⁶ med fem stemmer, bygget af Horsens Orgelbyggeri ved M. Sørensen.⁶⁷ Disposition: Bordun 16', Principal 8', Salicional 8', Celeste 8', Fløjte 4'; oktavkoppel, svelle.⁶⁸ Facaden, med pibeattrapper af sølvbronzeret træ og staffing i blå og gråt, er udført efter tegning af arkitekt Ahrentoft i 'stilarter fra Christian IV's tid';¹⁸ opbevares nu i tårnets mellemstokværk. Tidligere opstillet i tårnrummet.

Fig. 51. (†)Orgelfacade, 1918 (s. 1823). Foto Arnold Mikkelsen 2013. – (†)Orgelfassade, 1918.

★*Orgel*, 1973, med seks stemmer, ét manual og pedal, bygget af Bruno Christensen. Nu i Råsted Kirke, Ulfborg Hrd. I tårnrummet.

Salmenummertavler. O. 1921 anskaffet tre store tavler med messingtal til ophængning, vel identiske med de nuværende, hvidmalede tavler.

†*Salmenummertavler*. 1868 anbefaledes indkøb af to tavler,¹⁸ måske de to enkle med halvrund overkant, der ses fig. 34. Sortmalede og beregnet til kridtpåskrifter.

Præsterækketavler (jf. fig. 52). To nyere, rektangulære tavler er opsat på skibets vestvæg på hver

Fig. 52. Indre set mod vest, Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Kircheninneres gegen Westen.*

Fig. 53. Klokke nr. 1, formentlig 1474 (s. 1826). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Glocke Nr. 1, vermutlich 1474.*

side af tårnbuen. Sort skriveskrift på gråhvid bund, blåmarmorert profilramme.

†*Hatteknager*. To hvidmalede knagerækker er nævnt o. 1862.¹⁸

Belysning. Tre identiske *lysekroner* (jf. fig. 52), o. 1921,¹⁸ anskaffet fra Voss' Lampefabrik i Fredericia. Seksarmede med et tilsvarende antal pyntearme, balusterskaft med fladt skiveled og kugleformet knop forned. Kirken har endvidere seks nyere tre-armede *væglampetter*, samt et moderne cirkelformet lysarmatur, ophængt i koret.

†*Lysekroner*. 1-3) (jf. fig. 34), 1895, firearmede og forned afsluttet med en kugledannet knop.

Kronerne, der var monteret med petroleums-lamper, blev efter anskaffelsen af de nye kroner solgt til Heldum Kirke.⁶⁹ To *lampetter* indkøbtes 1895.¹⁸

†*Ligbåre*. Tidligst nævnt 1773, da dens brøstfældige tilstand dog gjorde den for usikker at benytte.³¹

Klokker. 1) (Fig. 53), formentlig 1474, tilskrevet Flensborgmesteren Peter Hansen (Uldall, *Kirkeklokker* 224); tværmål 83,5 cm. Klokken har profilering ved overgangen mellem slagringen og legemet. Om halsen er en tolinjet latinsk og dansk minuskelindskrift, indrammet af lister; de enkelte

ord er adskilt af punkter, mens to kors er angivet foran helgennavnet Anna. Som understreget af Uldall er der en række fejl eller misforståelser i indskriften, ikke mindst hvad angår angivelsen af årstallet:⁷⁰ »anno domini mccc(c) dl(!) xx(?) iiii ihesus nasareus rex iudeorum alpha et o deus et homo o rex diorie(!)⁷¹ vene cum pace anna dat hit niels claus seen lod stob gud til (!)of oc maria oc alle siiele amen« (I Herrens år 1474 (antagelig). Jesus af Nazareth, Jødernes konge, alfa og omega, Gud og menneske. O, Ærens konge, kom med fred. Anna. Det har Niels Claussen ladet støbe Gud til lov og Maria og alle sjæle. Amen). Herunder er endnu en prydlister med fem nedadvendte fligede bladornamenter med mindelser om vinløv;⁷² tovsnoede hanke og oprindeligt malmstøbt knebeløje, hvori nyere smedet knebel. 1974 erstattedes en ældre, dog sekundær, vuggebom med en slyngebom, udført af firmaet Thubalka, Vejle, placeret i tårnets mellemstokværk ved siden af klokke nr. 2.

Klokken finder i området paralleller i en række, dog lidt yngre, klokker, alle tilskrevet Peter Hansen (jf. bl.a. Tørring, Møborg og Fabjerg, s. 692, 970 og 1124)). Den var tidligere ophængt i et glanhul på tårnets nordside, hvorfra den 1935 flyttedes til tårnets øverste stokværk.¹⁸ Tidligst nævnt 1587, da der noteredes udgifter til klokkeophængt og 1590 til skaglen samt »et skab ttheri«, måske et særligt hus til *†klokkestolen*. Klokkestolen og klokken knebel mv. istandsattes 1615–16. 1629 fornyedes klokkestrengen, »effterdi (en) rytter bortthog den forrige«, vel under Wallensteins troppers hærgen. En nyistandsættelse af både klokke og klokkestol er omtalt 1630 og 1645.¹⁷ Senere reparationer ud over den ovf. anførte nævnes 1856, 1917 og 1935.³⁵

2) (Fig. 54), 1974, støbt af firmaet John Taylor & Co., Loughborough og skænket af et søskendepar i Rajsunkær med bidrag fra sognet.⁷³ Tværmål 98 cm. Klokken har mellem profileringer indskrifter i reliefversaler, dels midt på legemet, dels på halsen. Nederst er anført: »Maria er mit navn. Min sjæl højlover Herren/ Hans barmhertighed varer fra slægt til slægt«. Klokken er ophængt i slyngebom sammen med klokke nr. 1. 2006 installeredes automatisk ringning.

Fig. 54. Klokke nr. 2, 1974 (s. 1827). Foto Arnold Mikelsen 2011. – *Glocke Nr. 2, 1974.*

GRAVMINDER

Mindetavle (fig. 55), 1775, if. malet påskrift, udført 30. sept. d.å. af »Hardtmann«, antagelig mæleren (jf. ndf.), og ophængt 4. nov. 1775. Over Jørgen Lønstrup, provst i Hjerm Hrd. og sognepræst i Mejrup, ★(6. nov.) 1711, »kaldet i Herrens Viingaard« (dvs. ordineret) 1745 og samme år gift med Gundel (Mathiasdatter) Nostrup (†efter 1774), med hvem han havde en søn og en datter. Lønstrup blev 1761 provst i Hjerm Hrd. og døde 23. nov. 1774.

Tavlen har en enkel arkitektonisk opbygning med skriftfelt i storstykket samt hænge- og topstykke. Skriftfeltet flankeres af snoede søjler, der hviler på smalle fremspring. Herunder hængeskiver. Storstykket kronet af et svejft topstykke med et reliefkors og prydes af tre pinjekogler,

placeret øverst i gavlens midte og på søjlerne. Det arkitektoniske rammeværk er bemalt i gråblåt, rødt og beige, bl.a. med marmorering af profiler og detaljer i hvidt, sort, brunt og grønt samt spredt forgyldning. På hængestykket er vist et kranium med korslagte knogler, flankeret af blomster og blade, mens gavlfeltets kors er placeret i et landskab med træer og spredt vegetation. Omkring fremstillingen er rocaillelignende ornamenter med volutter og bladværk. Indskriften, der er i fraktur med kursiv og kursiverede versaler, står i gyldent på sort grund. Efter personalia er en blomstrende lovprisning af afdøde, der bl.a. fremhæves som: »Et lysende Exempel for Verden/ En oprigtig Ven af alle Retsindige/ Et retskaffen(t) Vidne om Jesu Fortieneste og / En velsignet Lærere (!) for Meirup Menighed«. Indskriften afsluttes med to skriftsteder (Es. 52,7 og Rom. 10, 15). Af en vanskeligt læsbar latinsk påskrift med grålig kursiv under gravskriften fremgår, at tavlen blev malet og afsluttet dagen før 1. okt. 1775 (dvs. 30. sept.) af en vis »Hardtmann«, formentlig maleren.⁷⁴

Mindesmærkerne for Jørgen Lønstrup, såvel tavlen som $\dagger$ gravsten blev udført efter tilladelse fra kirkeejeren, Frederik Westrup til Tviskloster.⁷⁵ 'Epitafiet', vel dette, repareredes 1910 og flyttedes fra nordvæggen (*Løffler 1879*) til en placering på sydvæggen over indgangen.³⁵ Istandsæt 1985, til dels med delvis rekonstruktion af oprindelig indskrift.

$\dagger$ Epitafier og mindetavler. 1) O. 1599, for Niels Erichsen (Vinding, embedstid 1559-99), sognepræst i Mejrup. Ud over personalia læstes: »Vor Herres Jesu Christi Blod renses og aftøer os af alle Vore Synder«. Epitafiet, der også viste sognepræstens portræt,³⁹ omtales som en lille trætavle, indmuret i væggen 'i altergulvet', nærmere betegnet på korets nordvæg.⁷⁶ Jf. $\dagger$ altertavle. 2) Efter 1581, for Frederik Gans (-1560-1581-), kongelig enspænder og ejer af hovedgården Blæsbjerg.

Tavlen var ophængt ved den såkaldte Blæsbjergstol (jf. s. 1823).³⁹ 3) O. 1855, for Kirstine Marie Nielsen, *7. jan. 1811 i Viborg, $\dagger$ 31. marts 1855 i Mejrup. Mindetavle, stafferet blåt med hvid indskrift, ophængt skråt neden for den ovf. nævnte mindetavle.

$\dagger$ Gravsten, lagt 1775, over Jørgen Lønstrup. Efter personalia var anført tidspunktet for stenens placering, »indlagt i Kirken d. 3die og 4. November (1775)«. Stenen, der var udført i Aalborg, lå ved 'omdrejningen fra indgangen op i midtskibet', dvs. vel ud for syddøren. Dog var den så medtaget af slid,⁷⁷ at den blev optaget (og vel kasseret) 1890.⁷⁸

$\dagger$ Gravtræer og -rammer. Præsteindberetningen til biskop Bloch omtaler i alt otte trætavler og -rammer, der lå i gulvet, hhv. i koret og i skibet.³⁹ 1) O. 1619, over »Ærlig og velagte Dannemand« Peder Jepson i Hornshøj (Peder Jepsen i Hornshøj), $\dagger$ 10. april 1619 (jf. alterstager). En gravramme, placeret nederst i kirken. 2) O. 1631, over »Ærlig og Gudfrygtig Dannekone Salig Appelone Frants Dtr. (Abelone Fransdatter), $\dagger$ i Gammelby (Handbjerg Sogn) 6. feb. 1631. Trætavle i altergulvet, dvs. et gravtræ i korgulvet. 3) O. 1634, over Kiersten Niels Dtr. (Kirsten Nielsdatter), $\dagger$ 13. dec. 1634 i sit 91. år. Gravramme i kirkegulvet. 4) O. 1636, over Anne Christens Dtr. (Christensdatter, formentlig datter af nedennævnte), * i Mejrup Præstegård, $\dagger$ 23. febr. 1636 i Gammelby (Handbjerg Sogn) i sit 31. år. Trætavle i altergulvet, dvs. som nr. 2. 5) O. 1641, over Christen Christensøn Ferring (Christensen Ferring), kirkens sognepræst, $\dagger$ 22. april 1641. Placeret øverst i kirken, sammen med 6) o. 1673, over Kiersten Nielsdtr. (Kirsten Nielsdatter) i Mejrup Præstegård, dvs. hustru til ovennævnte, $\dagger$ smst. 22. april 1673 i sit 88. år.⁷⁹ 7) O. 1667, over Jacob Hansøn Dufrich, * i Vordingborg, kirkens sognepræst, $\dagger$ 22. juni 1667 i sit 59. år. Placeret nedenfor nr. 1-2 sammen med 8) o. 1676, over Kiersten Christens Dtr. (Kirsten Christensdatter), * i Mejrup Præstegård (dvs. som datter af Christen Christensen Ferring), boede og døde smst. (som hustru til fornævnte) 18. sept. 1676 i sit 66. år.

$\dagger$ Begravelser. 1957 afdækkedes fire murede begravelser i korgulvet, vel bl.a. identiske med en muret

Fig. 55. Mindetavle, 1775, for sognepræst Jørgen Lønstrup ($\dagger$ 1774) og hustru, Gundel Nostrup ($\dagger$ efter 1774) (s. 1827). Foto Arnold Mikkelsen 2011. – *Gedenktafel, 1775, für Gemeindepfarrer Jørgen Lønstrup ($\dagger$ 1774) und Gattin, Gundel Nostrup.*

grav foran alteret, der 1620 opfyldtes, da den var faldet sammen.¹⁷ Endvidere med en åben muret begravelse, opført af kirkens sognepræst Jens Andersen Morsing (virketid 1667–1705) og dennes første hustru, Maren Knudsdatter.⁸⁰ Muligvis var det denne grav, der 1794 var så brøstfældig, at de skriftemålssøgende engang var styrtet ned i den(!), 'hvilket vi med grund må befrygte måtte ske oftere'. Graven forlangtes omgående repareret eller opfyldt.⁸¹ I skibet fandtes en begravelse for Jørgen Lønstrup (†1774, jf. mindetavle, †gravsten og †kisteplade), placeret »for Enden af Karlestolene opad til Choret«, jf. †gravsten. 1957 påvistes yderligere to murede begravelser i skibet, nærmest den foregående en grav, måske for Jørgen Lønstrups hustru, Gundel Nostrup, samt endnu én, vest herfor, måske for Frederik Gans (jf. †epitafium nr. 2).

†Kisteplade, o. 1774, over Jørgen Lønstrup, *6. sept. 1711, præst for Mejrup Kirke 1745, provst over Hjerm Hrd. 1761, blev 'ved en sagte og salig død af sin overhyrde hjemkaldet' 23. nov. 1774 i sit 63. år. Efter personalia fulgte et rimet gravvers i 20 strofer, bl.a.:

»Dit gandske Værk og Lid
Hensigtet mest derhen,
Med Kundskab Jesu Faar
At føde leede frem
Til Frelse i Hans Saar;
Den strødte Sæd ved Dig
Paa dette Sted og fleere
Gjør dig udødelig
Din Ære vil formere.«⁸²

Kirkegårdsmonumenter. Som beskrevet o. 1862 lå den vel vedligeholdte kirkegård »i græs«, om end med enkelte grave. Heraf fandtes mod øst en dobbeltgrav, indhegnet med jerngitter, foruden nogle grave mod syd og forskellige langs vestre og nordre dige.¹⁸

Støbejernskors. På kirkegårdens lapidarium, syd for kirken er hensat en større samling af kors (fig. 56), således:

1) O. 1860, over Niels Jensen Barslund, *1. sept. 1786, †24. okt. 1860. Rundbuet kløverbladskors, indskrift med reliefantikva, 79 cm højt.⁸³ 2) O. 1866. Fællesmonument over tre søstre, Marie Poulsen, *26. aug. 1855, Grete Poulsen, *17. dec. 1859 og Sine Poulsen, *11. feb.

1863. De tre småpiger afgik alle ved døden i Lille Blæsbjerg 1866. Rundbuet kløverbladskors, indskrift med reliefantikva, 96 cm højt.⁸⁴ 3) O. 1872, over Frederikke Tinggaard, * i Gjimsing Skole 1794, † i Kobberup 1872. Rundbuet kløverbladskors, indskrift med reliefantikva, 86 cm højt.⁸⁴ På bagsiden læses: »Dit Minde vil stedse leve i dit(!) Datters Hjerter af hvem dette Minde er reist«. 4) O. 1874, over Mette Marie Jacobsen, * i Stensgaard 7. aug. 1871, † sammesteds 22. febr. 1874. To engle, der flankerer mindre kors, kroner den vandrette korsarm; indskrift med reliefantikva og -versaler, 64 cm højt.⁸⁵ Monteret på oval ramme, ligeledes af støbejern. 5) O. 1874, over Mariane Petersen Løvringborg, *1814, †4. nov. 1874. Rundbuet kløverbladskors, indskrift med reliefantikva, 85 cm højt.⁸⁴ 6) O. 1875, over Peder Christian Olesen, * i Bøvling 27. dec. 1807, † i Ø. Hindkjær 2. juni 1875. Gennembrudt kors med vin- eller efeuranker, indskrift med reliefantikva, 109 cm højt.⁸⁶ 7) O. 1875, over Karen Jakobsdatter, * i Bøvling 31. dec. 1802, † i Ø. Hindkjær 20. juni 1875. Gennembrudt kors med vin- eller efeuranker, indskrift med reliefantikva, 109 cm højt.⁸⁷ 8) O. 1875, over Peder Pedersen, * i Ryde 19. juli 1842, † i Holstebro 22. okt. 1875. Type som nr. 6, indskrift med reliefantikva, 85,5 cm højt.⁸⁴ 9) O. 1876, over Laurits Andersen, * i St. Gammelby 19. feb. 1816, † smst. 28. maj 1876. Rundbuet kløverbladskors, indskrift i reliefantikva, 85,5 cm højt.⁸⁴ 10) O. 1880, over Jens Holst Andersen, *28. okt. 1871, †2. sept. 1880. Rundbuet kløverbladskors, indskrift i reliefantikva, 65 cm højt.⁸⁷ 11) O. 1884, over Peder Sørensen, * i Volstrupby 1794, † i Kobberup 1884. Rundbuet kløverbladskors, indskrift med reliefantikva, 86 cm højt.⁸⁸ 12) O. 1884, over Anders Jensen Hornshøj, * i V. Hornshøj 4. sept. 1825, † i S. Hornshøj 10. feb. 1884. Spidsbuet kors med gennembrudte korsender, hvori treffigede blade, indskrift i reliefantikva, 87 cm højt.⁸⁷ 13) O. 1900, over Knudsine Caroline Kjeldal, * i Holstebro 25. juli 1886, † i Meirup 30. juni 1900. Rektangulær indskriftplade med reliefversaler, 57×37 cm.⁸⁴ Fragment af afbrækket kors på den øvre vandrette ramme.

Fig. 56. Lapidarium på kirkegårdens søndre del med støbejernskors fra 1800-tallets anden halvdel (s. 1830). Foto Anders C. Christensen 2013. – *Lapidarium auf dem südlichen Teil des Friedhofes mit gusseisernem Kreuz aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts.*

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Ringkøbing Amt i almindelighed henvises til s. 54 f., vedr. litteratur og forkortelser til s. 56 f. Endvidere er benyttet:

Arkivalier. *Kirkens arkiv.* Synsprotokol 1862 ff. (*Synsprot.*).

LAVib. Landsbykirkernes regnskaber. Mejrup Kirkes regnskaber 1584-1647 (C-KRB-288); *Menighedsrådsark.* Kirkeprot. for kirkeværgen 1856-1932 (M-19 609-1); *Viborg landstings skøde- og panteprot.* 1799-1804, lyst 25. maj 1803 (B 24-215); *Hjerm-Ginding herreders skøde- og panteprot.* 1804-08, lyst 24. aug. 1804 (B 78-SP12).

NM. Håndskrifter. F. Uldall, *Om de danske Landsbykirker*, II, 1876, 98-99 (Uldall 1876). *Notebøger.* Abildgaard, VIII, 162-63 (*Abildgaard*); Worsaae, X, 48. *Indberetninger.* J. B. Løffler 1879 (bygning, inventar og gravminder, *Løffler 1879*); Eigil Rothe 1900 og 1903 (kalkmalerier); Georg N. Kristiansen 1943 (korbuekrucifiks); Georg N. Kristiansen 1947 (prædikestol); Georg N. Kristiansen 1957 (altertavle); Jens Foged & Poul Hansen 1957 (møntfund, udgravning af korgulv, bl.a. med $\ddot{m}$ mured

begravelser); Egmont Lind 1958 (kalkmalerier); E. B. Rosing Holm 1979, 1986 (*altermaleri, mindetavle); Sven Fritz 1990 (alterkalk); Kirsten Trampedach og Ole Alkærsig 2001 (kalkmalerier); Karin Vestergaard Kristiansen 2001 (alterbordsplade, altertavle); Karin Vestergaard Kristiansen 2003 (prædikestol og stolestader); Lis Sejr Eriksen 2012 (historisk inventar).

Tegninger og opmålinger. *NM.* F. Uldall udateret (korbuekrugbånd, vinduer og portal); Eigil Rothe 1900 (kalkmalerier); Usigneret 1941 (døbefont); Georg N. Kristiansen 1947 (prædikestol); Jens Foged og Poul Hansen 1955 (plan, snit, kopier); usigneret (antagelig Georg N. Kristiansen) 1957 (altertavle); Peter Linde udateret (fundtegning); Poul Hansen og Ib Lydholm 1979-80 (kirkegårdsportaler, plan og facader, kopier); Abrahamsen & Nielsen 1995 (polygonwire); Vilhelmsen, Marxen & Bech Jensen 1995 (tagværk, plan og snit i kor); Søren Andersen Arkitekter 2000 (beliggenhed, plan, længde- og tværsnit i kor).

Poulsen & Partnere, Thisted. Jens Foged og Poul Hansen 1955-57 (plan, snit, døbefont, stole, bænke); Poul Hansen og Ib Lydholm 1979-80 (kirkegårdsportaler, plan og facader).

Litteratur. Thomas Bartholin, *NNU rapport 28 1997*, Mejrup Kirke, Ringkøbing Amt (Bartholin 1997); Jens Bach Nielsen, *Mejrup Kirke*, udg. Mejrup Menighedsråd 1999 (Bach Nielsen 1999); Orla Hylleberg Eriksen, *Dendrokronologisk undersøgelse af prøver fra tagværk over tårnet i Mejrup Kirke, Ringkøbing amt*, NNU rapport 77, Nationalmuseet 2013 (Hylleberg Eriksen 2013).

Historisk indledning ved Mogens Kragssig Jensen og Birgitte Bøggild Johannsen, bygningsbeskrivelse og glasmalerier ved Anders C. Christensen, kalkmalerier, inventar og gravminder ved Birgitte Bøggild Johannsen, heraf dog orgler ved Ole Beuchert Olesen. Latinske og tyske oversættelser ved Peter Zeeberg og Mirjam Gebauer. Korrektur ved Jørgen Lethan. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet 2013.

¹ Oldemoder 113.

² *DiplDan* 3, III, nr. 319 (16. sept. 1350).

³ *KancBrevb* 10. jan. 1554; *Kronens Skøder* I, 45.

⁴ *Kronens Skøder* III, 201.

⁵ LAVib. *Viborg landstings skøde- og panteprot.* 1799-1804, lyst 25. maj 1803 (B 24-215); *Hjerm-Ginding herreders skøde- og panteprot.* 1804-08, lyst 24. aug. 1804 (B 78-SP12).

⁶ LAVib. *Ribe bispeark.* Kirke- og præstegårdssyn 1793-1815 (C 4-704-09).

⁷ En præcis angivelse af tidspunktet for overgang til selveje fremgår ikke af *Synsprot.*, lige så lidt som en henvendelse til menighedsrådet, Holstebro Museum og Holstebro Provsti har afdækket problemet nærmere.

⁸ *KancBrevb* 27. juni, 25. juli, 2. sept. og 9. marts 1578.

Fig. 57. Skibets norddør (s. 1779). Foto Anders C. Christensen 2013. – *Nordtår des Schiffes*.

Jf. også Holger Fr. Rørdam, »Kirkelige Efterretninger fra Ribe Stift«, *KirkehistSaml* 2, VI, 1872-73, 669-74.

⁹ J. P. Haahr Madsen, »Præster i Mejrup og om Præstegaarden«, *HaÅrb* 1918, 99

¹⁰ Erh. Quistgaard, »Da Wallenstein i 1627-29 hærgede i Jylland«, *HaÅrb* 1935, 23-26.

¹¹ Jf. *Den Kongelige Mønt- og medaillesamling*, fundprotokol (FP.2535). I øvrigt påvistes en låserigel(?) samt en ukendt (tilhørende?) genstand (inv.nr. D208/1957, D209/1957), jf. tegning i NM.

¹² *DaStedn* 163.

¹³ LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773); Evald Tang Kristensen, *Sagn fra Jylland*, Kbh. 1880, 68, 98; Tang Kristensen, *Danske Sagn* III, 150 (nr. 774-75). Jomfruernes grav tillige med den nedgravede skat lokaliseredes dog også til både Møborg og Måbjerg.

¹⁴ *Resen* 145. Fra højen hørtes endnu i 1700-tallet 'en stærk lyd', jf. LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773).

¹⁵ Refereret af kirkens sognepræst i tidsrummet 1883-1900, D.J. Barsøe i Liber Daticus, her citeret efter Eigil Rothes indb. 1903. Kilden til oplysningen, der hverken nævnes i LAVib. *Ribe bispeark.* Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773) eller i David Grønlunds papirer i Ribe Katedralskoles bibliotek, er dog uvis.

¹⁶ NM.

¹⁷ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1647 (C-KRB-288).

¹⁸ *Synsprot.*

¹⁹ *PræsteindbWorm* I, 93.

²⁰ Drejekorset på den nordre port blev dog først færdiggjort 1645. LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584-1647 (C-KRB-288).

²¹ Grunden erhvervedes 1967 og påtænkte oprindeligt at rumme en kirkegårdsudvidelse.

²² Iagttagelserne er beskrevet i notat af Birgit Als Hansen i forbindelse med en mindre arkæologisk undersøgelse ved nedgravning af fjernvarmerør nord for kirken, omtrent 2 m vest for skibets nordøstre hjørne. NM j.nr. 598/00.

²³ Højde × bredde × dybde.

²⁴ Thomas Bertelsen, *Danmarks senmiddelalderlige kirketårne. Studier i dansk bygningskultur 1400-1550*, Aarhus Universitet 2007 (ph.d.-afhandling), I, 258.

²⁵ Munkeskifte 1, jf. *DK Svendborg*, s. 49.

²⁶ Det kan vel ikke udelukkes, at tårnhvælvet i Mejrup var dekoreret med ornamenter i stuk, som det var tilfældet i Holstebro.

²⁷ Hvælv af samme type ses også i herregården Gl. Estrup, i kælderen i den senmiddelalderlige vestfløj. Thomas Bertelsen, »Gl. Estrup« *Bygningsarkæologisk Studier* 2000-2001, 19-32.

²⁸ Overribberne er af typen a, jf. *DK Svendborg* s. 47.

²⁹ *Synsprot.* Hvælvets hjørnepille anførtes her at være uden fast forbindelse med væggen.

³⁰ LAVib. *Ribe bispeark*. Kirkesyn 1696-1775 (C 4-189).

³¹ LAVib. *Ribe bispeark*. Kirkesyn 1788-92 (C 4-190).

³² LAVib. *Ribe bispeark*. Visitatsprot. 1809-30 (C 4-846).

³³ Møntfund, jf. note 11.

³⁴ LAVib. *Menighedsrådsark*. Kirkeprot. for kirkeværgen 1856-1932 (M-19 609-1).

³⁵ LAVib. *Ribe bispeark*. Kirke- og præstegårdssyn 1856-72 (C 40C-7).

³⁶ Bartholin 1997, Hylleberg Eriksen 2013. Alle daterede prøver er udtaget i tømmer, der har bevaret splintved, eller – som baseret på iagttagelser under prøveudtagningen – kun mangler splintved. Dateringen af korets tagværk bygger på 15 prøver, hvoraf 14 kunne dateres. Yngste årring er dannet 1426 (prøvenr. 70280089) med 15 splintår. Skibets tagværk er dateret på baggrund af 12 prøver, der alle kan dateres. Yngste årring er dannet 1504 (prøvenr. 70280199) med 11 splintår. Fra tårnets bjælkelag kunne en af to prøver dateres; yngste årring er dannet efter ca. 1438, ingen splint bevaret.

³⁷ De afsavede prøver er udtaget fra nu udskiftet tømmer, jf. Bartholin 1997.

³⁸ LAVib. *Ribe bispeark*. Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773).

³⁹ Jf. tillæg til rapport j.nr. 413/57 ved Poul Hansen.

⁴⁰ *Trap*⁴VIII, 136.

⁴¹ Indb. 21.april 1947 ved Georg N. Kristiansen i NM *KorrArk*.

⁴² Påskrift på brev (kopi) af 28.aug. 1957, fra arkitekterne Foged og Poul Hansen, Thisted, til Egmont Lind. NM *KorrArk*.

⁴³ Jf. f.eks. den omløbende indskriftfrise på korets overvægge i Tirsted Kirke (o. 1400-25, *DK Maribo* 807).

⁴⁴ Dersom Anne Mikkelsdatter og Niels Clementsen

Fig. 59. Ombygget romansk vindue mellem skibets andet og tredje fag mod nord (s. 1782). Foto Anders C. Christensen 2013. – *Umgearbetetes romanisches Fenster zwischen dem zweiten und dritten Joch des Schiffes gegen Norden*.

rent hypotetisk kunne knyttes til finansieringen af skibets hvælv o. 1515-16, kunne man forvente, at sidstnævnte som del af en fælles stifterfremstilling havde været gengivet i korets modstående hjørne. Intet vides dog herom.

⁴⁵ Jf. Mereth Lindgren, »De ståndaktige helgonen. Om danske helgonbilleder efter reformationen«, *Ico* 2, 1984, spec. 67; Ulla Kjær, »De ondes overmand. S. Jørgen og S. Jørgensfremstillinger i Danmark«, *Ico* 4, 1990, 26.

⁴⁶ Jf. Kjær 1990 (note 45), 25 f.

⁴⁷ Jf. bl.a. Søren Kaspersen, »"Billedtæppet"«, *DaKalkmalerier* 3, 120-23, med omtale af den unggotiske udsmykning i Keldby Kirke, dateret o. 1325 (*DK Præsto* 963 f.). Samtidige kalkmalede eksempler med medaljoner, hvori er vist dyr eller fugle, her tolket som dyrefabler eller 'drôlerier', ses bl.a. i Mariekirken i Lübeck fra o. 1320/25 (skibets nordvæg og tilmuret vindue i Brevkapellet), jf. Johanna Kolbe, »Wandmalereien der Lübecker Marienkirche«, i Dietrich Ellger og Johanna Kolbe, *St. Marien zu Lübeck und seine Wandmalereien*, Neumünster in Holstein 1951, 106 f., 110 f. Endvidere i Slesvig Domkirke (korvinduernes vanger), dateret o. 1330, jf. Dietrich Ellger, *Der Dom und der ehemaligen Dombezirk* (Die Kunstdenkmäler der Stadt Schleswig, II), München/Berlin 1966, 234-37, 276. Lignende medaljonfremstillinger, også med planter, mandshoveder og heraldiske motiver (dog dateret til o. 1380, indgår desuden i den smedede korskranke i Strängnäs Domkirke, jf. *SvK Södermanland*, II,2 (176), 128-29, men temakredsen er, som påpeget af Inger Estham, »A newly discovered intarsia and gold leather embroide-

Fig. 58. Skibets sydøsthjørne (s. 1779). Foto Anders C. Christensen 2013. – *Südostecke des Schiffes*.

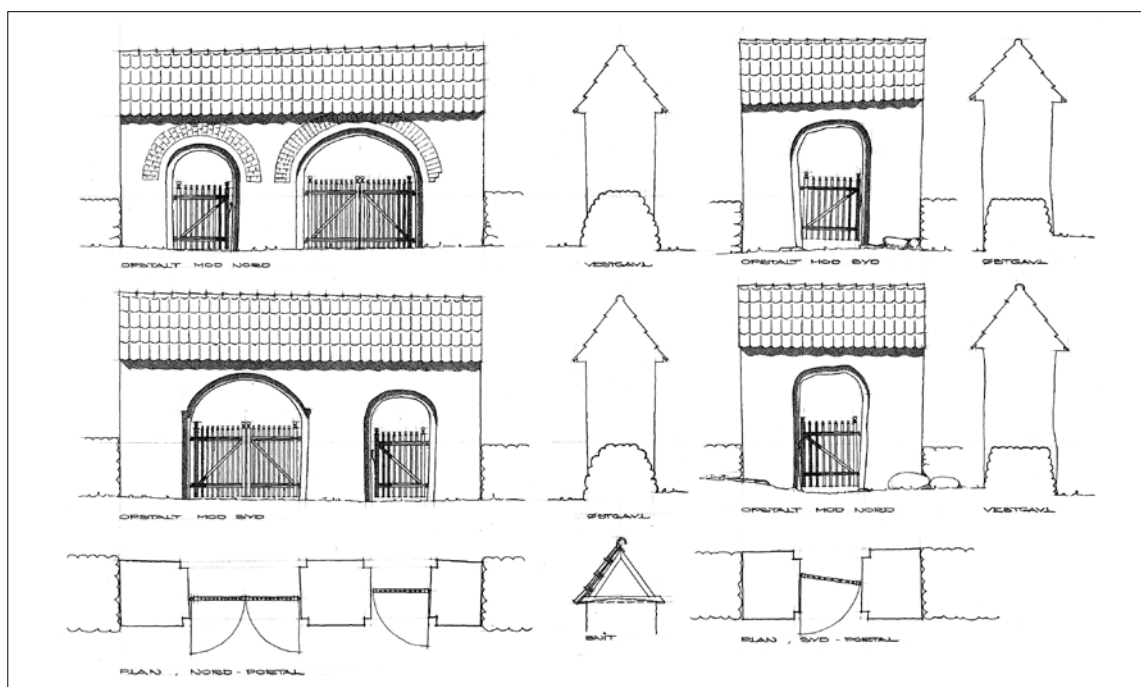

Fig. 60. Kirkegårdsportaler (s. 1775). 1:150. Målt af Poul Hansen og Ib Lydholm 1979. – *Kirchhofsportale*.

ry», Inger Estham og Margareta Nockert (ed.), *Opera textilia variorum temporum. To honour Agnes Geijer on her nineteenth birthday 2th October 1988*, Stockholm 1988, 93–110, anvendt i flere forskellige medier, med eksempler også fra senmiddelalderen.

⁴⁸ M. Mackeprang, »Illustrationerne i Christian III's Bibel som Forlæg for Kalkmalerier«, *KirkehistSaml* 6, VI, 1948–50, 392–94.

⁴⁹ Rothe identificerede scenen med Jesus i Getsemane Have, jf. indb. i NM.

⁵⁰ Jf. *DaKalkmalerier* 7, 20–33.

⁵¹ I den følgende transskription er der skelnet mellem hhv. majuskler eller kapitæler og minuskler, således som det er angivet.

⁵² Jf. Otto Norn i Weilbach, *KunstLeks*², 36.

⁵³ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584–1647 (C-KRB–288). En udgift til krucifikset på »taple(n)« er yderligere anført 1590.

⁵⁴ Indb. ved Georg N. Kristiansen 1957. På delene af fyrretræ fandtes rødkridtsskitser af tavlens opbygning og inddeling, alt dog foretaget meget vilkårligt.

⁵⁵ Jf. gengivelsen i Børglum Klosterkirke (1727, Børglum Hrd., Hjørring Amt) og Vestervig (1729–30, opindelig i Viborg Domkirke, jf. *DK Tisted* 635 f.). En kopi af samme findes bl.a. i Nørlem Kirke (1770, s. 632), Hjerm og Lemvig Kirke (1935, s. 365). Et Korsfæstelsesmaleri af Thrane ses også i Tromøy Kirke i Norge. De usædvanlige postamenter er, antagelig kort efter færdiggørelsen, overmalet med en grøn og brun-

lig landskabsbaggrund ligesom kranium og knogler, jf. Georg N. Kristiansen 1957.

⁵⁶ Jf. malerens signatur, ganske på samme placering, på Vindingtavlen: »Pinset Baltzar Reynat 1768«.

⁵⁷ Maleren Christian Søborg havde selvbevidst i sin påskrift tituleret sig som 'Hr.': »Pronomi(natio?) Titular Dominus«.

⁵⁸ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk.* 1584–1647 (C-KRB–288). En udgift til krucifikset på »taple(n)« er yderligere anført 1590.

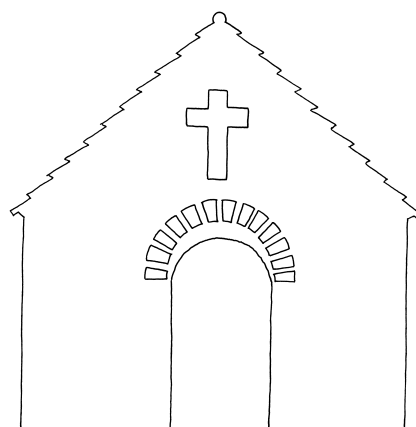

Fig. 61. Våbenhusets facade (s. 1788). 1:100. Målt af Poul Hansen og Ib Lydholm 1979–80, suppleret og tegnet af Anders C. Christensen 2013. – *Die Fassade der Vörhalle*.

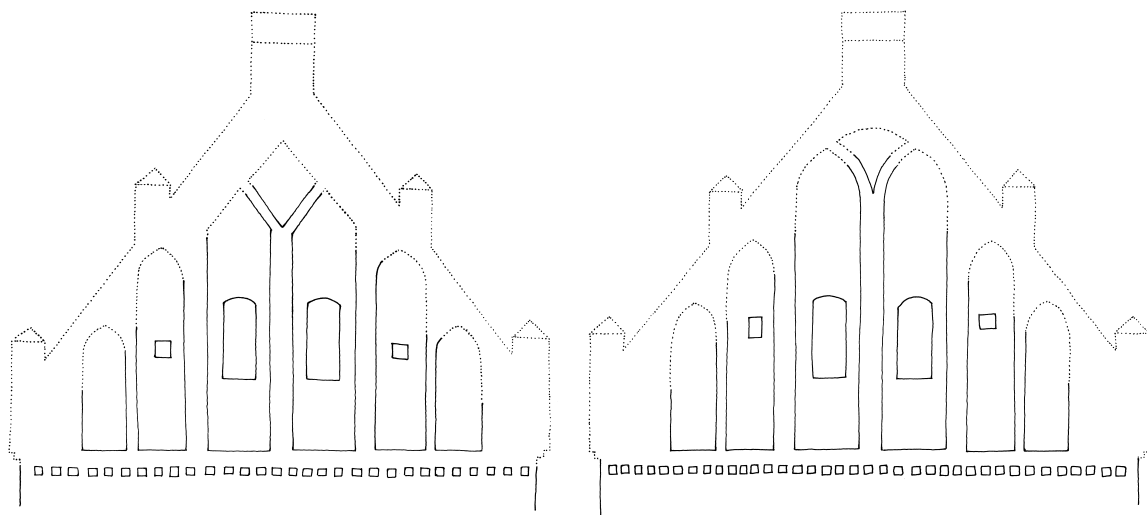

Fig. 62-63. Opstalter af tårnets gavltrekanter (s. 1788). 1:100. Ændringer efter ca. 1550 er udeladt. 62. Nord. 63. Syd. Målt og tegnet af Thomas Bertelsen 2005. – *Aufriss der Giebeldreiecke des Turmes. Die Veränderungen nach ca. 1550 wurden ausgelassen. 62. Nord. 63. Süd.*

⁵⁹ Om de fynske syvdelte og spidstungede kalke, jf. Finn Grandt-Nielsen, *Fynsk kirkesølv*, Odense 1983, 26 f., 54-67.

⁶⁰ Anvendelsen af det ældre og måske fynskprægede formsprog i Mejrupkalken kunne eventuelt forklares ved, at man her har kopieret et ældre forlæg, muligvis med fynsk proveniens. Sven Fritz antager, dog uden kildemæssigt belæg, at kalken eventuelt kunne hidrøre fra den fynskfødte Mette Iversdatter Friis, der fra 1626 ejede den lokale gård Blæsbjerg.

⁶¹ Jf. indb. ved Sven Fritz 1990.

⁶² Jf. indb. ved Georg N. Kristiansen 7. og 15. april 1943. I sidstnævnte rapport betegnes dog urigtigt dette farvelag som det nederste og ældste (lag III).

⁶³ LAVib. *Landsbykirkernes rgsk. 1584-1647* (C-KRB -288). Supplerende skamler eller stole udførtes løbende de flg. år.

⁶⁴ En mulig fejllæsning for »Majgård(e)«?

⁶⁵ Jf. Alfred Kaae, »41 træheste og 5 pæle til militens øvelsespladser«, *HaArb* 1966, 58.

⁶⁶ Orglet indviedes oktober 1918 ved særlig gudstjeneste, jf. *Synsprot*.

⁶⁷ Marinus Sørensen, *Horsens Orgelbyggeri*, Horsens 1923. Orglet har opusnummer 206 i værkfortegnelsen. Orgelhuset var fra begyndelsen anbragt således, at det ragede højere op end facadepartiet. Efter at dette forhold havde udløst provstesynets kritik, foretog orgelbyggeriet for egen regning en ombygning, hvorved orglets højde blev reduceret, og bælgen blev anbragt bag orgelhuset. Dette arbejde udførtes tidligst 1919, jf. *Synsprot*.

⁶⁸ Dispositionen er optegnet 1965 af organist Edwin Nielsen. Oplysningen om svelleanordningen hidrører fra orgelbyggeriets værkfortegnelse.

⁶⁹ *Synsprot*. Kronerne er dog ikke identiske med de nuværende seksarmede barokkroner i Heldum (s. 717).

⁷⁰ Årstallet har formentlig skullet læses: »mccccxxiii«, dvs. 1474. *DaAtlas* 760 antog, at læsningen var »1364«. En – delvis korrigeret – og derfor på visse punkter mere meningsfuld transskription i forhold til *Uldall* 224 ses hos *Löffler* 1879.

⁷¹ Formentlig fejlskrivning for: »glorie«.

⁷² Tilsvarende bladornamenter findes på klokkerne i Skive Skt. Petri, Brøndum (Hindborg Hrd.) og Hjerl (Harre Hrd.), alle Viborg Amt

⁷³ *Bach Nielsen* 1999.

⁷⁴ Indb. ved E. B. Rosing Holm 1986 (»Pictum ex ..Finem per deetum prictie (eller pridie) ante Calend Octobr: Ao MDCCLXXV d Hardtmann«).

⁷⁵ *Haahr Madsen* 1918 (note 9) 89.

⁷⁶ *Haahr Madsen* 1918 (note 9) 84 f.

⁷⁷ Jf. også *Synsprot*.

⁷⁸ *Haahr Madsen* 1918 (note 9) 89-91.

⁷⁹ Wiberg, *Præstehist* II, 397, anfører kun initialerne for denne (F.D.(?)) og dødsdatoen 28. april 1673.

⁸⁰ LAVib. *Ribe bispeark*. Præsteindb. til biskop J. Bloch 1766-69 (C 4-773). Jf. også *Haahr Madsen* 1918 (note 9) 84 f.

⁸¹ LAVib. *Ribe bispeark*. Kirke- og præstegårdssyn 1793-1815 (C 4-704-09). Præsten nævnes dog her som »H. J. Mossin«.

⁸² *Haahr Madsen* 1918 (note 9) 88 f.

⁸³ Jf. Faye, *Støbejernskors* 119, nr. 261.

⁸⁴ Jf. Faye, *Støbejernskors* 119, nr. 260.

⁸⁵ Jf. Faye, *Støbejernskors* 95, nr. 173.

⁸⁶ Jf. Faye, *Støbejernskors* 132, nr. 308.

⁸⁷ Jf. Faye, *Støbejernskors* 119, nr. 262.

DIE KIRCHE VON MEJRUP

Die Kirche, in deren Umgebung vormals nur wenige Gebäude lagen, steht jetzt inmitten von Vierteln mit Einfamilienhäusern und der Schule gegen Norden. Auf dem Friedhof, der in neuerer Zeit gegen Osten erweitert wurde, liegt östlich des Chores eine flacher grasbedeckter Hügel aus der Zeit der Wikinger. Eine kleinere Grabanhöhe im nordwestlichen Teil des Friedhofes wurde 1876 entfernt.

Die romanische Kirche besteht aus Chor und Schiff, wozu im späten Mittelalter eine Vorhalle an der Südseite und ein Turm im Westen (vgl. Abb. 9, 11-12) hinzugefügt wurden. Die oft umgesetzten, quaderverkleideten Fassaden erheben sich über einen Schrägkantensockel, während die verputzten, geweißten Rückmauern der Kirche aus rohen Feldsteinen bestehen.

Im Inneren der Kirche, die ursprünglich mit einer flachen Decke ausgestattet war, befindet sich ein quadergesetzter Chorbogen, der mit schönen, profilierten Kämpfergesimsen ausgestattet ist. Von den ursprünglichen zwei Türen der Kirche, wird die südliche noch verwendet, während die nördliche verblendet ist. Die Öffnungen sind mit Ecksteinen aus Quadern in den Türrahmen geformt, darüber ein rechteckiger monolithischer Sturz, ein bekannter Typ in der Umgebung. An der Nordseite des Chores ist ein romanisches Fenster immer noch in Verwendung, während die drei übrigen bewahrten ursprünglichen Fenster verblendet sind. Die rundbogigen Öffnungen, die sich trichterförmig nach beiden Seiten erweitern, sitzen verhältnismäßig hoch und verfügen über sehr schön verarbeitete Fensterbanksteine.

Im späten Mittelalter durchlief die Kirche durchgreifende Umbauten, die sich zu einem gewissen Grade mit Hilfe von dendrochronologischen Untersuchungen datieren lassen. Die Arbeiten begannen um 1441-42 damit, dass das Dachwerk ausgewechselt wurde, während die Vorhalle und der Turm im letzten Viertel des 15. Jahrhunderts angebaut wurden. Die Dachwerke des Schiffes

wurden um 1515-16 ausgewechselt, wonach auch dieser Gebäudeabschnitt überwölbt wurde.

Der markante und gut bewahrte Turm am westlichen Ende der Kirche ist in seiner Verzierungen nahe mit der Kirche von Holstebro verwandt (Abb. 14-17), und vermutlich von um 1470. Die Mauern sind aus Ziegel, die auswendig im unteren Teil mit Quadern ergänzt sind, die beim Bau des Turmes vom Westgiebel des Schiffes entfernt wurden; gegen Westen erhielt sich das Schiff auf Schrägkantensockel. Der Turmraum ist mit ribbenlosen Gratgewölbe versehen, und die Wände mit halbsteintiefen Nischen. Zum oberen Stockwerk des Turmes gelangt man seit 1935 durch das Treppengebäude an der Nordseite der Kirche. Ursprünglich war dieser hingelegt durch eine Luke in einer der Gewölbekappen geführt. Das Zwischenstockwerk ist durch Öffnungen beleuchtet, die als Doppellichtöffnungen mit Treppenstich um Pfeiler mit geraden Kanten geformt sind, worüber ein durchgestochenes, quadratisches Muster in einem hohen, spitzbogigen und halbsteintiefen Giebelfeld ist. Die spitzbogigen Hörlöcher im Glockenstockwerk sind entsprechend den Formen in der Vorhalle auf ein Bandfries aus versenkten Läufern umkränzt, während die Öffnung durch einen Mittelpfeiler geteilt wird, was ebenfalls typisch für die Umgebung ist (vgl. Måbjerg, S. 1779). Der Gesimsfries der Mauerkrone ist wie ein Rollenverband, wo alle paar Steine versenkt geformt sind, und bildet den Übergang zu den Verblendungen des Giebeldreiecks.

Die Vorhalle an der Südseite der Kirche ist aus Ziegel, wurde jedoch mit Quadern an den Flankenmauern ergänzt. Die Archivolten der Türen werden von einem konzentrischen Blendungsband mit unterteilten, radiären gestellten Läufern eingerahmt, einem Detail, dass von Holstebro †Kirche inspiriert ist (S. 192). Über der Verblendung befindet sich ein eingesenktes lateinisches Kreuz (Abb. 17).

Die Wartung der Kirche lässt sich seit Ende des 16. Jahrhunderts durch Rechnungsbücher verfolgen. Hier finden sich Posten über häufige Ausbesserungen vom Mauerwerk des Turmes, doch auch über Reparationen der Chormauern und der Dachwerke und Verkleidung der Kirche. Wie bei so vielen anderen Kirchen in der Umgebung wurden Wartungsarbeiten im 18. Jahrhundert zeitweise vernachlässigt. Gegen Ende des Jahrhunderts waren die Verhältnisse doch wieder zufriedenstellend und in den folgenden Jahrhunderten wurden regelmäßig Reparaturen und Änderungen ausgeführt. So setzte man Fenster mit Korbenbogen auf der Südseite der Kirche ein. Im 20. Jahrhundert wurden mehrere umfassende Arbeiten an der Kirche ausgeführt. Dazu zählt eine inwendige Instandsetzung 1956–61, während äußere Reparaturen 1980 vorgenommen wurden, wobei große Teile des Quadermauerwerkes der Kirche umgesetzt wurden. 1997 wurden die Dachwerke und der Chor repariert, während die jüngste inwendige Instandsetzung 2001 erfolgte.

Mit einzelnen Ausnahmen sind die mittelalterlichen Eichendachwerke der Kirche bewahrt, die dendrochronologisch datiert sind (siehe oben). Chor, Schiff und Turm sind bleigedeckt, während das Dach der Vorhalle seit neuerer Zeit ziegelgedeckt, anfänglich doch bleigedeckt war.

Kalkgemälde. Mejrup Kirche war reich an Kalkgemälden, die in verschiedenen Etappen ausgeführt wurden, jeweils in früher gotischer Zeit (um 1300–50), aus dem 15. Jahrhundert, um 1520 und in nachreformatorischer Zeit (um 1550–60). Nur ein kleinerer Teil davon ist jedoch bewahrt. Die Registrierung der Fragmentfunde, die entweder bei der Abdeckung herabfielen oder sekundär übertüncht worden waren, war in vielen Fällen recht summarisch. Am ausführlichsten sind Bericht, Fotografien und Aquarelle von Eigil Rothe von 1900 (Abb. 24, 28–31), die sich mit Ausschmückungen der Wände und Gewölbe in Chor und Schiff beschäftigen, sowie die Erörterung über den Fund einer Dekoration in der Vorhalle von Egmont Lind 1957–58.

Von den noch bewahrten Kalkgemälden stammen zwei Fragmente, jeweils in der Nordweste-

cke des Chores und an der Ostwand der Vorhalle von einer zusammenhängenden Bemalung der ganzen Kirche um 1550–60. 1) (Abb. 23–24), Darstellung einer Frauenfigur (eine Stifterin (?)), in eine architektonische Einrahmung eingesetzt. 2) (Abb. 25–26), Sankt Georg und der Drachen. Das Bild vom Kampf mit dem Drachen, welches auch die Prinzessin und ein Detail einer architektonischen Kulisse zeigt, ist ein interessantes Beispiel einer nachreformatorischen Heiligendarstellung. Neben den genannten Figurenbildern sind noch einzelne Fragmente an den oberen Wänden des Schiffes sichtbar, teils Spuren von Arkaden im Süden, teils Fragmente einer Minuskelschrift (Abb. 22), beide stammen jedoch von älteren Ausmalungen.

Die verschwundenen †Kalkgemälde stammten aus mindestens vier verschiedenen Zeiträumen. 1) Am ältesten, d.h. aus der Zeit vor der Wölbung um 1515–16, und stilistisch datiert auf um 1300–50 war eine Figurendekoration (Abb. 28), nachgewiesen auf dem zweiten Joch an der Nordwand. Die Verzierung, von der Teile noch bis 1928 sichtbar waren, umfasste eine Dekoration von rundbogigen Arkaden mit Zirkelmedaillons mit einander gegenüberstehenden Tieren und Vögeln. Die oben genannten Reste an der oberen Wand der Schiffssüdseite könnten von dieser Ausmalung stammen (Abb. 29). 2) An der oberen Wand der Chornordseite waren Fragmente einer schwer deutbaren Inschrift in gotischen Minuskeln, die ebenfalls vor der Wölbung, vermutlich im 15. Jahrhundert, angebracht wurden. 3) Dekorative Bemalungen auf den Gewölberibben und Gurt- sowie Schildbögen von um 1520 stammen wohl von kurz nach der Wölbung um 1515–16. 4) Ein umlaufender Bilderzyklus von um 1550–60 in zwei waagerechten Zonen bedeckte die Wände von Chor und Schiff. Von diesen wurden jedoch nur die Gemälde an der Nordwand genauer registriert (Abb. 30–31). Die Verzierung umfasste lebendig dargestellte Figurenszenen, jeweils voneinander durch senkrechte Felder mit Planzengewächs abgegrenzt. Ganz oben waren Motive des Alten Testaments angebracht, so der Sündenfall, die Vertreibung aus dem Paradies, die Opferung Isaks und unten gab es Darstellungen aus dem

Neuen Testament, vermutlich die Darstellung vor Annas oder der Garten von Gethsemane mit dem Verrat des Judas, die Darstellung des Verhörs vor Kaiphas, die Geißelung und die Dornenkrönung. Darunter gab es einen Fries mit großen Pflanzendekorationen. Zu dieser Ausschmückung zählen vermutlich die bewahrten Kalkgemälde im Chor und Vorhalle. Des Weiteren befand sich ein Schriftfeld (Abb. 32) am westlichen Teil der Südwand mit einem schwer deutbaren, dänischen Text in Renaissancemajuskeln.

Inventar. Das romanische Taufbecken (Abb. 45) macht zusammen mit einem sekundär umgesetzten Altartisch aus Granitquadern (vgl. Abb. 35) die ältesten Inventargegenstände der Kirche. Aus spätem Mittelalter ist mit mehreren Gegenständen repräsentiert. Die zwei Seitenfiguren des Altarbildes (Abb. 36–37, 39) stammen von um 1450, wurden aber beide teilweise umgebildet im Zuge der Erneuerung des Bildes im 18. Jahrhundert. Bewahrt ist außerdem die älteste Glocke der Kirche (Nr. 1, Abb. 53), die vermutlich 1474 von dem Meister aus Flensburg Peter Hansen gegossen wurde. Schließlich verfügt die Kirche über ein Chorbogenkruzifix (Abb. 47) von um 1525.

Aus der Zeit nach der Reformation stammen die Altarleuchter (Abb. 43), die 1599 im Namen der Heiligen Dreieinigkeit von Peder Jepsen aus Hornshøj gestiftet wurden. 1612–13 wurde eine Kanzel hinzugefügt, die jedoch erst 1648 einen Himmel erhielt, der von Schreiner Søren Christensen aus Borbjerg signiert wurde (Abb. 48–50). Der Altarkelch (Abb. 42) wurde zusammen mit einer jetzt verlorenen Patene 1642 in Viborg gekauft. Im Laufe der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts trugen die Besitzer von Tviskloster, Jens Hvass und Anne Magdalene Moldrup, sowie Peter Gjedsted und Karen Kirstine Quistgaard in hohem Maße zur Verschönerung der Kirche.

Das zuerst genannte Ehepaar ließ das Altarbild radikal erneuern, wobei jedoch sowohl Figuren als auch Dekorationen von älteren Altarbildern wiederverwendet wurden (Abb. 36–41). Die mitwirkenden Handwerker sind auf dem Holzstück genannt, versteckt im Postament der Tafel (Abb. 40), wobei jedoch der Maler J. Baltzar Reinat, der Schüler von Mogens Christian Thrane war, darüber hinaus mit seiner Signatur auf dem Fußstück hervorgehoben wurde. 1787 ließen die letztgenannten die Kanzel bemalen (Abb. 38).

Im Laufe des 19. Jahrhunderts erhielt die Kirche eine Taufschale (1843, Abb. 44) und eine Altarschranke (1887, Abb. 34–35), während das Gestühl teilweise erneuert wurde (um 1887). Ein neu erhaltenes Gemälde (um 1895, Abb. 41), eine Kopie von C. C. Schleisners Bild in Harrikslev Kirche bedeckte eine Zeitlang Reinats Darstellung der Kreuzigung.

Der Hauptteil der kleineren Inventargegenstände stammt aus dem 20. Jahrhundert. Dies gilt für u.a. den Siebenleuchter (1921), den Kronenleuchter (um 1921), siehe Abb. 52, Patene (1933), Altar- (1953) und Taufkanne (1961, vgl. Abb. 42). Die Kirche erhielt eine ergänzende Glocke (Nr. 2), 1974 zum 500. jährigen Jubiläum der mittelalterlichen Kirche gefertigt. Schließlich wurde 1989 eine neue Orgel aufgestellt (vgl. Abb. 52).

Grabmale. Die Kirche enthielt mehrere Epitaphe, Gedenktafeln und Grabsteine. Davon ist jedoch nur ein einziges Monument bewahrt, die Gedenktafel (Abb. 55), 1775, von Jørgen Lønstrup (†1774), Probst in Hjerm Hrd. und Gemeindepfarrer in Mejrup. Ein jetzt verschwundener Grabstein stand auf seiner Grabstätte am Westende des Schiffes.

Im südlichen Teil des Friedhofes gibt es eine größere Sammlung von gusseisernen Kreuzen aus dem Zeitraum um 1860–1900 (Abb. 56).